

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmi yedinci İnikat

23. I. 1956 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Sabık zabıt hülâsası	222:223	sayılı Kanunun 1 nci maddesinin tefsiri	
2. — Havale edilen kâğıtlar	223	hakkında takriri ve Adliye Encümeni	
3. — Yoklama	224	mazbatası (4/89)	225:237
4. — Riyaset divanının heyeti umumiyeye mâruzatı	224	2. — Rize Mebusu İzzet Akçal ve Niğde Mebusu Hüseyin Avni Göktürk'un, Hâkimler Kanununun 62 nci maddesinin tefsiri hakkında takriri ve Adliye Encümeni mazbatasını (4/148)	237:238
1. — İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 78 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifini müzakere etmek üzere Muvakkat Encümen teşkiline dair takriri (2/240, 4/170)	224	3. — Hava Sınıfı Mensuplarına Verilecek Zamlar ve Tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanunun 4334 sayılı Kanunla değişen 14 ncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Millî Müdafaa ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/136)	238
2. — Malatya Mebusu Nüvit Yetkin ve iki arkadaşının, Milletvekilleri Seçimi Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve yeniden iki madde eklenmesine dair kanun teklifinin geriverilmesine dair takriri (2/153, 4/169)	224:225	4. — 2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerinde geçen hizmetlerin 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «Aylık ücretli, sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığının tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi ve Muvakkat ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/88)	238
5. — Müzakere edilen maddeler	225		
1. — Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlunun, Eski Ekonomi Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Sırrı Bellioğlu'nun Hükümlü Bulunduğu Cezanın Affı hakkındaki 5765			

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Millî Korunma Kanununun bâzı maddelerinin tadiline dair kanun lâyihasının Muvakkat Encüminde müzakeresi kabul edildi.

Malatya Mebusu Kâmil Kırıkoğlu'nun, Avrupa Konseyinde cereyan eden hâdiseler dolayısıyla sabık Hariciye Vekâleti Vekili Çanakka-
le Mebusu Fatin Rüştü Zorlu hakkında Meclis tahkikatı açılmasına dair tavriri okundu. Üzerinde yapılan müzakerelerden sonra sabık Hariciye Vekâleti Vekili Çanakka-
le Mebusu Fatin Rüştü Zorlu hakkında Meclis tahkikatı icra edilmesine dair tavriri reddolundu.

Kars Mebusu Turgut Göle'nin, Demokrat Parti Reisvekili Fuad Köprülü'nün yaptığı basın toplantısındaki konuşmaları hakkında Başvekilden şifahi suali, sual sahibi hazır bulunmadığından, gelecek İnikada bırakıldı.

Kars Mebusu Ali Yeniaras'ın, Dahiliye Vekili Etem Menderes'e İstanbul'dan Ankara'ya gelirken ne sebeple askerî uçak tahsis edildiğine ve 1 . I . 1955 ten 12 . XI . 1955 tarihine kadar geçen zaman içinde sivil zevata tahsis edilen askerî uçakların uçuş saatleriyle kilometre masraflarına dair Başvekilden şifahi suali, sual sahibi bu İnikatta da hazır bulunmadığından, düştü.

Kars Mebusu Sırrı Atalay'ın, Demokrat Parti Genel Başkanı ve Başvekil Adnan Menderes'in 15 . X . 1955 tarihinde Demokrat Parti Büyük Kongresinde Türk Silâhlı Kuvvetleri hakkındaki vâkı beyanatına dair Başvekilden;

Manisa Mebusu Muhlis Tümay'ın, İstanbul, İzmir ve Ankara'da cereyan eden 6 Eylül hâdiseleri neticesinde yakalananlarla serbest bırakılanların miktarına, suçların kanuni vasıfları ile Örfî İdare mahkemelerine intikal eden dosya sayısına, bu işlerle kaç mahkeme ve hâkimin meşgul olduğuna dair Başvekilden;

Kırşehir Mebusu Tahir Taşer'in, Emekli Sandığı Kanununun 39 ncu maddesinin değiştirilip değiştirilmeyeceğine ve Genelkurmay eski İkinci Başkanı Orgeneral Zekâi Okan'ın emekliliğe sevk edilmesi ve yeniden hizmete alınması sebebine dair Başvekilden olan suallerine, Devlet

Vekili ve Millî Müdafaa Vekâleti Vekili Şemi Ergin cevap verdi.

Maras Mebusu Mazhar Özsoy'un, Elbistan ve Gökşun ilceleeri içme suları inşaatına dair Dahiliye Vekilinden şifahi suali ile,

Elâzığ Mebusu M. Şevki Yazman'ın, yabancılardan Fırat'ın şarkına seyahatlerini ayrı bir müsaadeye tâbi tutan Kararnamenin değiştirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Dahiliye Vekilinden şifahi suali, Dahiliye Vekilinin Bütçe Encüminde meşgul bulunduğu anlaşıldığından, gelecek İnikada bırakıldı.

Rize Mebusu Kemal Balta'nın, Yunanistan'ın, Hükümetimizden istediği teminat hakkında gazetelerde intişar eden havadisın doğru olup olmadığına dair Hariciye Vekilinden şifahi suali, Hariciye Vekili hazır bulunmadığından, gelecek İnikada bırakıldı.

Bursa Mebusu Müfit Erkuyumcu'nun, Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığının hangi tarihte kurulduğuna, hisse senetleri ile kâr ve zarar miktarına, personelden kaç kişinin tensikat suretiyle vazifesine nihayet verildiğine ve yerlerine ne kadar yeni müstahdem alındığına ve son zamanlarda yolcu tarifelerine yapılan zamların yüzde miktarı ile sebeplerine dair sualine, Maliye Vekili Nedim Ökmen ile Münakalât Vekili Arif Demirer cevap verdiler.

Bolu Mebusu Lûtfi Oğultürk'ün, okul ve ordu hijiyen ve tüberküloz durumu ile memleketimizdeki tüberküloz ve hijiyen durumuna dair sualine Maarif Vekili Ahmet Özel, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Nafiz Körez, Devlet Vekili ve Millî Müdafaa Vekâleti Vekili Şemi Ergin cevap verdiler.

23 . I . 1956 Pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet verildi.

Reisvekili
Tokad Mebusu
Ihsan Baç

Kâtip
Antalya Mebusu
Attîlâ Konuk

Kâtip
Bolu Mebusu
Ihsan Gülez

Sualler

Şifahi sual

1. — Tunceli Mebusu Arslan Bora'nın, Tunceli Vilâyeti okul ihtiyacının temini hususunda

ne düşünüldüğüne dair şifahi sual takriri, Maarif Vekâletine gönderilmiştir. (6/168)

2. — HAVALA EDİLEN KAĞITLAR

Lâyiha

1. — Karayolları Yapımı İçin Girişilecek Sâri Taahhüt İşlerinde Kullanılmak Üzere Bono İhracına Yetki Verilmesi hakkındaki 6344 sayılı Kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair kanun lâyihası (2/387) (Nafia ve Bütçe encümenlerine)

Teklifler

2. — Elâzığ mebusları Mehmet Şevki Yazman ve Hüsnü Göktaş'ın, Askerî adli hâkimlere hâkim ödeneği verilmesi hakkında kanun teklifi (2/238) (Millî müdafaa, Adliye ve Bütçe encümenlerine)

3. — Erzurum Mebusu Esat Tuncel'in, Harırah Kanununun 7 nci maddesiyle bu kanuna bağlı «1» sayılı cetvelde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi (2/239) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

4. — İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 78 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/240) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

5. — İzmir Mebusu Nuriye Pınar'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 32 nci maddesine bir fıkra eklenmesi ve 33 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi (2/241) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

6. — Kayseri Mebusu Hakkı Kurmel'in Askerî adli hâkimlere hâkim ödeneği verilmesi hakkında kanun teklifi (2/242) (Millî Müdafaa, Adliye ve Bütçe encümenlerine)

7. — Konya Mebusu Abdürrahman Fahri Ağaoğlu'nun, Türk parasının kıymetini koruma hakkında kanun teklifi (2/243) (Ticaret, Adliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

8. — Manisa Mebusu Yunus Muammer Alakant'ın, İçtimaatı Umumiye Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler ilâvesi hakkında kanun teklifi (2/244) (Dahiliye ve Adliye encümenlerine)

9. — Muş Mebusu Şemsi Ağaoğlu'nun, Gelir Vergisi Kanununun 6247 sayılı Kanunla değiştirilen 24 neü maddesinin «1» numaralı bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/245) (Maliye ve Bütçe encümenlerine)

10. — Van Mebusu Muslih Görentaş'ın, Hayvanlar Vergisi Kanununun kaldırılmasına dair kanun teklifi (2/246) (Ziraat, Maliye ve Bütçe encümenlerine)

Mazbata

11. — Erzurum Mebusu Abdülkadir Eryurt ve üç arkadaşının, Avukatlık Kanununun 4 neü maddesinin «E» bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/206) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

REİS — Reisvekili Agâh Erozan

KÂTIPLER : Edibe Sayar (Zonguldak), Ömer Mart (Kayseri)

3. — YOKLAMA

REİS — Ekseriyetin tesbiti için yoklama yapılacaktır, efendim.
(Hakkâri mebuslarına kadar yoklama ya-

pıldı)

REİS — Ekseriyet var, celseyi açıyorum.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MÂRUZATI

1. — *İzmir Mebusu İlhan Sipahioğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 78 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifini müzakere etmek üzere Muvakkat Encümen teşkilüne dair tavriri (2/240, 4/170)*

İLHAN SİPAHİOĞLU (İzmir) — Muhterem arkadaşlar; havale edilen evrak arasında görüleceği üzere Emekli Sandığı Kanununun 78 nci maddesinin tadiline dair bir teklifim vardır. Halen mer'î kanun hükmüne göre harb sahasında kaybolanların mirasçılarına maaş bağlanabilmesi, gaiplik hükmünün verilmesinden sonra daha beş sene gibi bir müddetin geçmesini icabettirmektedir. Öyle ki, dört sene evvel cereyan etmiş muharebede, Kore'de harb sahasında kaybolanların veresesine bugün maaş bağlanamadığı gibi, daha üç dört sene bağlanamamak gibi bir vaziyet de vardır.

İki yüz aile halen Emekli Sandığından maaş almak için dört sene daha beklemek vaziyetinde kalacaktır. İşin müstaceliyeti göz önünde tutularak kanun teklifimin Bütçe ve Maliye komisyonlarından seçilecek beşer kişilik, on kişiden mürekkep bir muvakkat encümente tetkik edilmesini istirham ediyorum.

REİS — Buna dair olan tavriri okutuyorum.

T. B. M. M. Yüksek Reisliğine

T. C. Emekli Sandığı Kanununun 78 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifinin, işin müstaceliyetine binaen Maliye ve Büt-

çe encümenlerinden seçilecek beşer âzadan kurulacak on kişilik bir Muvakkat Encümente tetkikini teklif ederim. 23 . I . 1956

İzmir Mebusu
İlhan Sipahioğlu

REİS — Tavriri okundu, muvakkat bir encümen kurulması talebedilmektedir. Bu itibarla tavriri yüksek reyinize arz ediyorum, kabul edenler.. Etmeyenler.. Tavriri kabul edilmiştir.

2. — *Malatya Mebusu Nüvit Yetkin ve iki arkadaşının, Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve yeniden iki madde eklenmesine dair kanun teklifinin geriverilmesine dair tavriri (2/153, 4/169)*

REİS — Tavriri okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Milletvekilleri Seçimi Kanununun bâzı maddelerinin tadiline ve yeniden iki madde eklenmesine dair olan kanun teklifimizin geriverilmesini saygılarımızla rica ederiz.

Malatya Malatya Malatya
N. Yetkin M. Kartal M. Z. Tulunay

REİS — Teklif geriverilmiştir, efendim.
Ruzname ile alâkalı tavrirlere var, okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Tefsirlerle kanun tekliflerinin sözlü sorulardan evvel görüşülmesinin reye konmasını arz ve teklif ederim.

Süird
Daim Süalp

Yüksek Reisliğe

Kanun tekliflerinin sözlü sorulardan önce görüşülmesini arz ve teklif ederiz.

Ankara
Aliye Temuçin

Denizli
Baha Akşit

REİS — Takrirleri dinlediniz. Birinci takrir, tefsirlerin ve kanun tekliflerinin suallerden ev-

vel görüşülmesine dairdir. İkinci takrir yalnız kanun tekliflerinin suallerden evvel görüşülmesine mütedairdir.

Evvelâ Daim Süalp'ın takririni Yüksek reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şu hale göre ikinci takriri reyinize arz etmeye lüzum kalmamıştır.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu'nun, eski Ekonomi Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Sırrı Bellioğlu'nun Hükümlü Bulunduğu Cezanın Affı hakkındaki 5765 sayılı Kanununun 1 nci maddesinin tefsiri hakkında takriri ve Adliye Encümeni mazbatası (4/89) (1)*

REİS — Mazbatayı okutuyorum efendim.

(Adliye Encümeni mazbatası okundu)

REİS — Mazbata hakkında söz istiyen var mı efendim?

Buyurun Mahmut Goloğlu.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlarım; gönül arzu ederdi ki, bu mevzu çok daha evvelden Yüksek Heyetinizin katî bir kararıyla halledilmiş olsun. Ve fakat böyle olmadığı için defalardır huzurunuzda geliyor ve ben de mecburen, inandığım bir dâvanın izahını yapmak için sizi işgal ediyorum, özür dilerim.

Hikâye çok uzun. Bunu yeni baştan anlatmaya lüzum da imkân da yoktur. Yalnız kısaca arz ediyorum :

Vaktiyle bir siyasi suç, bir askerî suç icadedilerek 9 sene 10 ay kadar, Sırrı Bellioğlu denilen sabık İktisat Vekili vatandaşımız cezaya çarptırılıyor. Evvelâ hukuk mahkemelerinden geçen bu dâva bilâhara askerî mahkemeye intikal ettirilerek bu netice alınıyor. İşlediği iddia olunan suç, o zaman, eski arkadaşları olup idare başında bulunan kimselere «Anayasanın hükümlerinden ayrılmayın, demokrasinin icaplarına uygun hareket edin, millî menfatleri düşünün» kabilinden mektuplar yazmasıdır. Fakat zamanın zihniyeti bu kabil ikazlara mütehammil olmadığından bilâhara askerî mahkemeye sevk edilmiş ve mahkûm edilmiş, kendisi cezasını

çekmiştir. Buna rağmen ısrarla Büyük Millet Meclisine müracaat etmiş, affını istemiştir. Bu meyanda affını isterken suçsuzluğunu iddia etmiş ve çektiği cezaların haksızlığını da iddia ederek kendisinden müsadere olunan eşyalarıyla kesilen maaşlarını talebetmiştir. Büyük Millet Meclisi Sırrı Bellioğlu'nun vaziyetini tetkik etmiş ve neticede bir af kanunu çıkartarak cezasını affetmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bu af kanunu çıktığı anda hukuki ihtilâflar baş göstermiştir. Bunun hususi bir af kanunu olarak çıkarıldığı iddia edilmiştir. Hususi af kanunu ise henüz tamamen çekilmemiş olan cezanın tamamen ortadan kaldırılması veya tenzili için çıkarılmak icabederdi. Hususi af kanunu olduğu iddia edildiği halde bu kanunun vasıfları düşünülmemiş veyahut da düşünülerek çıkarılmış, fakat kanunda yazılı hususi af şartlarından başka türlü şartlar nazarı itibare alınarak bu af kanunu umumi mahiyette çıkarılmıştır. Af kanunu bu şekliyle hususi af kanunu mahiyetinde değildir. Bir şahıs hakkında çıkarılan umumi af kanunu mahiyetindedir. Çünkü ceza tamamen çekildiğine göre bilinen şekilde bir hususi af kanunu çıkarılamazdı. O halde bu hususi af kanunu neden çıkarılmış diye Yüksek Heyetinizde bilâhare bunun münakaşası yapılmış ve o zamanın komisyon sözcüsü dahi demiştir ki : «Bu af kanunu, Sırrı Bellioğlu'nun suç işlememiş bir insan olduğu düşünülerek çıkarılmıştır.» Ve bu af kanununun içine bir de (Bu hususi af kanunu cezayı bütün hukuki neticeleriyle kaldırmıştır) yolunda bir fıkra konulmuştur.

Şimdi, bu kanun çıktıktan sonra, kendisi müracaat ediyor, benim maaş farklarımı ve eşyalarımı verin diye. Cevap olarak kendisine deniliyor ki : Sen affedildin ama, eşyalarınla maaş farkların verilemez. Çünkü bu bir hususi

(1) 26 numaralı matbuca zaptın sonundadır.

af kanunudur. Hususi af kanunu, zaptedilen eşyalara ve maaş kesintilerine şâmil olamaz. Neye şâmil olur? Verilen cezaya. Ceza çekilmiş olduğuna göre, bu af kanununa, bu hususi kanuna bu fıkrayı niçin koydunuz? Adam cezasını çekmiş, hususi Af Kanunu almış. İçerisinde (bütün hukuki neticeleriyle) tâbiri vardır. Bu cezanın hukuki neticesi zaptü müsadere ve maaş kesilmesidir. Hem de cezasını çektikten sonra çıkarılmış olduğuna göre, bizzat o komisyonun sözcüsünün, «Biz bu hâdisede suç unsuru görmediğimiz için affa gittik.» demiş olmasına göre, eşyaları ile mallarının iadesi lâzımgelirdi.

Yüksek Heyetinizin huzurunda yapmış olduğum bir itiraz kabul edilmiş, Dilekçe Komisyonunun ret kararı Dilekçe Komisyonuna tekrar iade edilmişti. Dilekçe Komisyonu Yüksek Meclisin bu temayülünden sonra tekrar hâdiseyi ele aldı, bir karar verdi. Öyle bir karar ki burada başka türlü bir karara varabilmek için her hangi bir önerge ile müdahale etmeye imkân bulunamadı. Karar şöyle diyordu : (Eğer bir kanun maddesiyle veya başaka bir tefsirle bu işi halletmek lâzımgelse dahi bunu bizim komisyonumuz değil Adalet Komisyonu yapmak lâzımgelir.) Mademki Dilekçe Komisyonu bu şekilde bir karara varmıştır ve bunu rapor haline getirmiştir, o halde buna itiraz etmedik, bir başka şekilde gidelim, dedik ve itiraz etmedik, bu karar kabul edildi.

Bir tefsir talebiyle Riyasete müracaat ettim. Riyaset bu tefsir talebini Adliye Encümenine gönderdi.

Adliye Encümeni deminden beri saydığım hukuki mütalâalarla yani (Hususi kanunlar, hususi Af kanunları zaptü müsadereye ve maaş katlarına şâmil olmaz; cezaların tenzili veya tamamen ilgası esasına dayanır.) nazariyesiyle yine oradaki tefsir talebimizi ret yoluna gider oldu.

Muhterem arkadaşlar; komisyondaki bu müzakere bu şekilde cereyan ederken Adliye Encümeninin bunu ne pahasına olursa olsun bütün iddialarımıza ve bütün izahlarımıza rağmen kabul etmiyeceği kanaati bendenizde hâsıl olduğu bir sırada komisyon âzalarından Servet Sezgin arkadaşımız bir teklifte bulundu, «Madem ki, Yüksek Encümen tefsir yolu ile bu hakların iadesini kabul etmez görünmektedir, o halde tesis yoluna gidilmesine bir şey dene-

mez. Ben bir tesis, bir maddei kanuniye teklif ediyorum, bu yolda bir karar verilmesini talebederim», dedi. Bendeniz de sadece dâvanın tahakkuku bakımından, kendi tefsir talebimde ısrar etmiyerek, Servet Sezgin arkadaşımın tesis yolundaki talebine iştirak ettim. O celsede bir tesis yapılmasına karar verildi, fakat bu arada bir ara kararı daha verildi, müzakere bir hafta sonraya tehir edildi, bu bir hafta içinde bir kanun maddesi hazırlansın denildi. Ertesi hafta komisyon bu mevzuu müzakere edeceği sırada Servet Sezgin arkadaşımız komisyonda bulunmadı. Müzakere şu şekilde oldu; «Bu mevzu tefsir yolu ile hallolunamaz mı?» denildi. Bunun üzerinde dedim ki; «Tefsir yolundan evvelce siz de vazgeçtiniz, ben de vazgeçtim. Bir arkadaş tesis talebetti. Bendeniz iltihak ettim. Komisyon karar verdi. Artık tesis olabilir mi, olamaz mı meselesi üzerinde düşünmek lâzımdır.» Uzun müzakerelerden sonra bir karara varılmadığı yolundaki mütalâalar karşısında bendeniz artık müzakereye iştirak edemem dedim, ayrıldım. Ayrıldıktan sonra, Adliye Encümeni evvelce tesisin kabulüne dair bir karar vermiş olduğunu kabul ederek, ve fakat yine de bunu reddetmek hevesi ile takriri müzakere yaparak evvelce kabul ettiği tesisi de reddetmiş, huzurunuzda bir raporla gelmiştir. Fakat raporda bahsettiğim hususlar mevcut değildir. yani bir tesis talebinde bulunuldu, tesis talebi evvelce kabul edildi. Bilâhara takriri müzakere ile reddedildi... Bunlar bu raporda yoktur. Rapor bu hali ile gündeme gelmiş ve müzakere edileceği sırada o zamanki Adliye Encümeni sözcüsü arkadaşımız vekâlet vazifesi almış olması dolayısıyla rapor tekrar geri alınmıştır.

Şimdi okunan rapor, bilâhare karara bağlanarak Yüksek Huzurunuzda getirilmiştir. Fakat, müsaadeleriyle burada birkaç noktaya temas etmek durumundayım. Şimdi okunan raporda, zannedirim bir zühul olacak, tarihini değiştirmek suretiyle ve yeni arkadaşlar tarafından imza edilmek suretiyle eski kararın aynıdır. Yoksa, yeniden yazılmış bir karar değildir. Çünkü diyor ki : «Yapılan müzakere sırasında Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu talebini izah etti.». Bendeniz böyle bir toplantıda bulunmadım ve böyle bir talep izhra etmedim. Yalnız dikkat ettim Birinci kararda da vardır, demek ki, oradaki cümleyi ayırmışlar. Yoksa bendeniz, o toplantıya işt-

rak etmedim. Ve yine deniliyor ki : «Adalet Vekâleti mümessilinin verdiği izahata göre Sırrı Bellioğlu'nun zabıt ve müsadere edilen eşyaları küçük ebatta bir yazı makinesi ile, iki aded sarı bloknottan ibaret olduğu öğrenilmiştir. Komisyon tenevvür babında bu soruşturmayı yapabilir. Fakat rapora yazması katiyen caiz değildir. Encümenenden istediğimiz ne bir yazı makinesi, ne de iki sarı defter ve ne de başka bir şeydir. Encümenenden istediğimiz, şayet varsa, Sırrı Bellioğlu'nun hakkıdır. Eşya bir yazı makinesi ile iki sarı defterden ibaret olmayıp muazzam bir yekûna varsaydı muteber mi addedilecekti? Buna encümen raporunda yer verilmemeli idi.

Muhterem arkadaşlarım, yine deniliyor ki; (Ceza hükümlerinin sukutu, hukuku şahsiye ve istirdadı emval ve tazminat ile masarifi muhakemeye mütaallik hükümlere hâlel vermez. Ancak umumi aftan neşet eden sukut mesarifi muhakemenin tahsili hakkında Hazinesin mutalebe hakkını dahi iskat eder yolundaki sarahati hâvi 120 nci maddesi muvacehesinde 5765 sayılı Af Kanunu neticesinde zabıt ve müsadere edilen eşyaların ve istirdadedilen maaş kesintilerinin iadesine kanuni imkân bulunmadı.)

O halde, bendeniz bir şey daha iddia ederim ki, eğer illâki bu yolda gideceğiz dersiniz bu şekilde bir af kanunu çıkarmaya da kanuni imkânınız yoktu. Kanunun sarih maddesini sadece bir noktaya tevcih etmek doğru değildir.

Bu zat 9 sene 10 ay bigünah olarak hapiste yatmış, cezasını tamamen çekmiş ve kendisinin suçsuzluğu müzakerelerle de anlaşılacağı üzere sabit olmuştur. Ceza tamamen tatbik edildikten sonra bir af kanunu çıkmış ve bunun da alelâde bir af kanunu olmayıp şâmil bir af kanunu olduğunu ifade için de Adliye Encümeni maddeye «bütün hukuki neticeleriyle affedilmiştir» diye bir hüküm koymuştur. Bütün bunlardan sonra Sırrı Bellioğlu'nun alınan hakları ve kesilen maaşlarının kendisine iadesi hukukidir ve âdilânedir. Eğer benim arz ettiğim tefsir talebi hukuka ve nizama uygun olmuyor diye iddia ediliyorsa, bendeniz şu veya bu yolda dediğim olsun diye bir iddia peşinde değilim. Bir hakkın tezahürü peşindeyim. Arkadaşımın tesis talebi vardır. Ona da iltihak ederim.

Şimdi; muhterem arkadaşlarım, bu vaziyet karşısında Servet Sezgin arkadaşımız henüz söz almamıştır. Şayet konuşacak olursa kendisi

tefsir talebinde bulunacaktır. Bendeniz bu talebe de iştirak edeceğim. Ne yaparsak yapalım, hakkı olan bir vatandaşımızın hakkını kendisine verelim. Yüksek Heyetinizden istirhamım bu raporun reddi ve yapılacak teklifin kabulüdür.

REİS — Mazbata hakkında başka söz istiyen var mı efendim?

SERVET SEZGİN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlar; Sırrı Bellioğlu'nu, bundan evvelki müzakerelerde arz ettiğim üzere, bendeniz vazife icabı tesadüfen tanımıştım. Kendisi mücadelesini yaptığımız fikir ve idealler uğruna, Anayasa hükümlerinin tatbik ve Cumhuriyet esaslarının yerine getirilmesini istediği için 9 yıl 10 ay gibi ağır bir cezaya mahkûm edilmiş ve İstanbul'da Sultanahmet Ceza Evinde bu cezasını çekmekte iken, 1941 yılında bendeniz İstanbul Müddeiumumiliği İlâmat Dairesinde hâkim namzedi bulunduğum esnada, uğradığı bu haksız cezaya rağmen 9 yıl 10 ay gibi ağır bir hapis cezasına rağmen katiyen yılmayan, fikirlerinden vazgeçmiyen mumâileyh İstanbul Müddeiumumiliği vasıtasıyla o zamanki Reiscumhura göndermek istediği mektupları ki (bu mektupları okunmak üzere müddeiumumi bana tevdi ediyordu) okumakla kendisini tanıdım, şahsan tanımam, her hangi bir münasebetim de yoktur.

Bu mektuplarda İkinci Cihan Harbi sırasında, bilhassa Türkiye'nin istikbaldeki emniyeti ve ana millî menfaatleri ile alâkalanmakta ve 12 adaların elde edilmesi, kaçırılmamasında ısrar etmek suretiyle Sulahmet'teki hücrelerinde dahi memleketin ana meselelerine temastan çekilmemekte idi.

Yıllardan sonra 5677 sayılı Af Kanunu çıktığı zaman henüz infaz edilmemiş 3-4 aylık kadar bir cezası bulunmaktaydı. Bu kanunla tahliye olunmuştur. Bu 5677 sayılı Kanunun dışında 5765 sayılı Yüksek Meclisten çıkan son bir kanunla Sırrı Bellioğlu'nun haksız mahkûmiyeti göz önünde tutularak 5677 sayılı Umumi Af Kanunu dışında, bu şahsın uğradığı (yani fikir ve ideal uğruna, vatan duyguları uğruna uğradığı) haksızlıkları kısmen olsun telâfi etmek gayesiyle hususi bir kanun çıkarılarak bütün cezaları hukuki neticeleriyle birlikte affedilmiştir. Yalnız bu kanunda teknik bir hata mevcuttur. Hususi kanunla bütün hukuki neticeleriyle, verilen mahkûmiyetin affe-

dildiği belirtiliyor ise de, bu husus Ceza Kanununun 100 ve 120 nci maddeleri muvacehesinde tefsir tarikiyle halledilemeyecek bir müphemiyet arz etmektedir. Çünkü 120 nci madde af kanunları muvacehesinde ne zabtedilen emvalin iadesine ve ne de kesilen maaşların verilmesine imkân vermeyecek şekilde bir sarahati ihtiva ettiği için, işi tefsir ile halletmeye imkân yoktur. Ama vâzı kanunun maksadı, o zaman 78-80 yaşına giren ve halen 83 yaşında olan bu şahsı, vatan uğrunda yaptığı fedakârlığa mukabil kesilen ilki, üç bin liralık maaşını kendisine vermek suretiyle kendisini nispeten taltif etmek gayesi güdülmüştür, nihayet küçük bir yazı makinesi ve bir, iki bloknot gibi gayet mahdut bir şey için böyle hususi bir kanun Yüksek Meclisten çıkarılmış değildir.

Nitekim Adliye Vekâleti Sözcüsü o günkü ifadesinde, (hususî kanunun çıkarılmasına esas teşkil eden cihet, Sırrı Bellioğlu'ndan kesilen maaşın zabtedilen emvalin verilmesi, her nasılsa hususî kanunda derpiş edilmediği için, nihayet kanunun umumi hükümleri muvacehesinde tefsir yolu ile bu kadar ileriye gitmek mümkün değildir. Servet Sezgin arkadaşımızın tesis teklifi yerindedir, tesis suretiyle işi halletmek mümkündür) şeklinde mütalâa beyan etti, bendeniz de işin tesis suretiyle halli için bir teklif verdim, komisyon da kabul etti ve bir haftaya kadar tesisin metnini hazırlamak üzere Adliye Encümeni sözcüsüne mehil verildi, mütaakıp celsede Çanakkale'ye gittiğim için bulunamadım. O celsede tesis suretiyle işin halli teklifi reddedilmiş. Bu sebeple bendeniz mazbataya muhalif bulunmaktayım.

Maksadım şudur: Sırrı Bellioğlu'nun haddizatında 5677 sayılı Af Kanunu ile hususî affa tâbi olarak cezası bertaraf edilmiştir. Bu hususî kanundan maksat, umumi mahiyette bütün suçluluğu bertaraf edilirken yaşı ilerilediğinden, esasen yaşı icabı yeni bir âmme hizmeti görmesine durumu müsait olmadığından, kesilen bir kaç kuruluşluk maaşının kendisine iadesi suretiyle mânen tatmindir. Esasen memleket ve millet uğruna herhangi bir ideal gayesiyle hareket edenler maddî gayeler peşinde koşmazlar, onları maddî şeylerle tatmin etmeye imkân yoktur. Fakat mademki bir fikir ve ideal uğruna haksızlığa

mâruz kalmıştır, hususî kanun da bu maksatla çıkarılmıştır, Yüksek Meclisin uluvvücenabına, lûtfuna sığınarak bu şahsa maddeten bir yardımda bulunmaktan, 2 - 3 bin lira kadar tutacak olan maaşlarını vermekte tereddütmiyelim. Ve bunu bir tesis suretiyle halledelim. Bilhassa Yüksek Heyetinizden bunu arz ve istirham ediyorum. Ve bu maksatla riyasete bir de teklif sunuyorum.

REİS — Komisyon, buyurun.

ADLİYE ENCÜMENİ NAMINA HALİL ÖZYÖRÜK (Kenya) — Muhterem arkadaşlar; eski vekillerden Sırrı Bellioğlu hakkında 16. V. 1951 tarihinde yürürlüğe giren 5765 sayılı Kanunla; mahkûm olduğu 9 sene 4 ay ağır hapis cezası o kanunda mezkûr olduğu veçhile, bilmümle hukukî neticeleriyle affedilmiş bulunuyor.

Sırrı Bellioğlu 1940 senesinde, İstanbul'da Örfî İdarenin cari olduğu zamanlarda halkı ve askerî kuvvetleri hükümet aleyhine isyana tahrik ve teşvik etmiş olmasından dolayı yakalanarak hakkında Örfî İdare Askerî Mahkemesince yapılan muhakeme neticesinde Askerî Ceza Kanununun 94 nci maddesinin birinci bendi ve Türk Ceza Kanununun 31, 33, 36 ve 80 nci maddeleri mucibince 9 sene 4 ay ağır hapis cezasına ve suçta kullanılan eşyaların zaptı müsaderesine ve âmme hizmetlerinden müebbeden memnuiyet ve mahcuriyet altında bulundurulmasına karar verilmiştir. Ve hüküm tamamen infaz edilmiştir. Hakkında askerî mahkemece bu hüküm verildiği zaman da Emekli Kanunu hükümlerine göre de tabiatıyla emekli maaşı kesilmiş ve yalnız karısıyla çocuklarına gereken dul ve yetim maaşı şeklinde bir maaş tahsisatı yapılmıştır. Af Kanunundan sonra da kesilen maaşlar yine evvelki gibi kendisine verilmiş bulunmaktadır. Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra Trabzon Mebusu Sayın Mahmut Goloğlu arkadaşımız 13 Ocak 1955 tarihinde bir tefsir talebi ile Yüksek Meclise müracaat ediyor. Bu tefsir talebinde mahkûmun müsaadere olunan eşyasının ve kesilmiş bulunan maaşlarının iadesi istenmektedir.

Şimdi müsaadenizle Ceza Kanunumuzun 97 nci maddesine bir kere daha göz atalım :

(Türk Ceza Kanunu, madde 97. — Umumi af, hukukî âmme dâvasını ve hükümlenen ce-

zaları bütün neticeleriyle birlikte ortadan kaldırır.)

Bu maddenin İtalya Ceza Kanununda muhkabılı olan 86 nci madde de bunun hemen tamamiyle aynıdır: (İtalyan Ceza Kanunu, Madde 86. — Umumi af, ceza dâvasını ve mahkûmiyetle onun bütün neticelerini ortadan kaldırır.)

Ceza dâvasını ortadan kaldırmak noktasından millî irade ile izhar olunan merhamet ve âtîfet umumi af tarzında tezahür eder.

Mücrimiyet haline ve ceza dâvasının ortadan kaldırılmasına taallûk etmeksizin yalnız hükmolunan cezanın kaldırılması keyfiyeti fiilî af, hususi af ve memnu hakların iadesi şekilleriyle mümkün olabilir.

Umumi af muayyen suçlar hakkında ceza dâvasını ve mahkûmiyet ile onun bütün cezai neticelerini ve mahkeme masraflarının tahsili dâvasını ortadan kaldırır.

Hususi af ise, muayyen bir kimse hakkında ittihaz edilmiş olan mahkûmiyetin kısmen veya tamamen affedilmesidir.

Başka bir ifade ile: Umumi af bizatihi fiillere taallûk eder ve henüz bakılmamış olan ceza dâvaları hakkında ceza dâvasını ve sureti katiyede hükmedilmiş olan cezaları ve mahkûmiyetten doğan bütün neticeleri ortadan kaldırır.

Hususi af, şahsi bir mahiyeti haizdir. Çünkü bu kabîl af şahıslara mütaallıktır.

Şu izahlara göre hususi af, ancak hükme iktiran etmiş olan mahkûmiyetlere taallûk eder. Cezayı kısmen veya tamamen ortadan kaldırdığı halde, ceza dâvasını kaldırmaz. Âme dâvası hakkında hiçbir hüküm hususi afda mevzuubahsedilmez ve nitelik Sırrı Bellioğlu hakkında Yüksek Meclisçe 1951 senesinde kabul edilmiş olan Af Kanununda da yalnız ceza ile bunun hukuki neticeleri ortadan kaldırılmış ve ceza dâvasına yani işlenen fiile ait hiçbir hükmü ihtiva etmemiştir.

Umumi affın da nâkis veya tamam olarak ikiye ayrıldığı yüksek malûmunuzdur. Mevzumuzu alâkadar etmediği için bu hususta izahat arzıyla Yüksek Meclisi işgal etmekten ihtar ediyorum.

Yalnız umumi ve hususi aflardan başka bir de fiilî af vardır ki, bu fiilî af maalesef bizim

Türk Ceza Kanunumuzda yer almamıştır. Halbuki bu fiilî af şeklinde şimdiye kadar çıkarılmış olan umumi af kanunlarında hükümler mevcuttur. Gerekir idi ki; kanunumuzun aslı ve mehazı olan İtalya Ceza Kanununda mevcudolan bu af şekli de diğer aflar gibi kanunumuzda yer alsın ve ondan bahsedilsin. Bununla beraber ben müsamahanıza sığınarak bir nebze bunun için konuşmak istiyorum.

Hep biliriz ki, bugüne kadar çıkarılmış bütün af kanunlarında üç şekil vardır:

1. Umumi şekilde bütün suçlar hakkında hiçbir kayıt ve istisna gözetilmeksizin çıkarılmış af kanunları vardır. Bu şekildeki af kanunu ile muayyen bir zamana kadar işlenmiş bütün suçlar ve bu sebeple hüküm altına alınmış tekmil cezalar affolunur. Bu şekil, tamamen tipik bir umumi af kanunu şeklindedir. Bunun hüküm ve şumulünde hiçbir ihtilâfımız mevcut değildir. Bizim düşünçemize muarız bulunan arkadaşlarımızla tam bir mutabakat halindeyiz.

2. Umumi af mukabilinde hususi af. Bu af şeklinde belli bir şahsın cezası tamamen veya kısmen affedilir veya hükmedilmiş olan ceza başka bir cezaya kalbedilir. Bâzan Yüksek Meclisçe yapıldığı gibi ölüm cezası müebbet veya muvakkat ağır hapis cezasına çevrilmiş olduğu hallerdeki gibi.

Bu af şeklinde de aramızda katiyen bir ihtilâf yoktur. Bunda da mutabakat halinde bulunuyoruz.

3. Bu iki şekilden başka bir de fiilî af denilen bir kısım vardır ki; biraz evvel arz ettiğim umumi ve hususi aflardan gayri olarak yine umuma taallûk eylediği halde muayyen bir neviden olan suçlar hakkında bütün vatandaşlara şâmil hususi bir aftır.

Bugüne kadar Büyük Meclisten çıkmış olan kanunlar hep ekseriyeti azîme itibariyle bu fiilî af şeklinde olmuştur. Meselâ 1950 senesinde çıkan Af Kanunu bu nevi affın açık bir misalidir. Ceza Kanunumuzda yeri olmadığı halde tatbikatta daima muayyen eşkâliyle yer almıştır.

Şimdi bugün müzakere mevzuu olan meseleye geçiyorum.

Sırrı Bellioğlu adında bir zat bir cürmi hâdiseden dolayı dokuz kûsür sene ağır hapse mahkûm oluyor. Cezasını tamamen çekiyor.

Aradan bir müddet geçtikten sonra Yüksek Meclise mahkûm olduğu bu cezanın affı için bir kanun teklifi sunuluyor. 1951 senesinde ce-reyan eden müzakereler sırasında muhterem Meclis âzasından birçok zevat fikirlerini izah ediyorlar. Bu arada bendeniz de düşüncelerimi arz etmiş bulunuyorum. Mütalâalarımın sıklet merkezi şu noktada toplanmış bulunmakta idi.

Af keyfiyeti âmme kudretinin bir şahıs üzerindeki tasarrufunu tamamen veya kısmen bertaraf etmesi ve her hangi bir ceza ile mahkûm olmuş bulunan vatandaşı yine bâzı düşüncelerle bu cezayı çekmekten tahlis eylemesi olduğuna göre ortada çektirilecek ceza var ise ancak bu halde af denilen müsamahakâr hareketin tahakkuku mümkün olabilir. Fakat mahkûm olan şahıs, cezasını tamamen çektikten ve âmme kudretinin onun hakkında tatbiki icabeden tasarrufundan yakasını sıyrıldıktan sonra onunla meşgul olmaya Devlet olarak hiçbir makamın hakkı olamayacağı ve affın mevzuu ve sebebi ortadan kalkmış bulunacağı için affın da yeri ve mahalli olmamak icabeder. Bu sebeple Sırrı Bellioğlu hakkında af gibi merhamet ve atıfete dayanan bir muamelenin de tatbiki lüzumsuz ve zait kahr.

Vaziyet böyle olduğu halde Yüksek Meclis bu af teklifini kabul etti. Ceza çektirilmiş olduğu için hiçbir resmî makam bittabi bununla meşgul olmadı. Af Kanununun şümulüne giren bütün hukuki neticeler de bertaraf edildi. Ve evvelce mahkûmiyeti sebebiyle kesilmiş bulunan emekli maaşı aftan sonra yeniden tahsis edildi. Normal şekilde her türlü muamele böylece yerine getirilmiş ve ifa edilmiş bulunduğu halde bir muhterem arkadaşımız, affa mazhar olmuş bulunan Sırrı Bellioğlu'nun mahkûmiyeti sebebiyle kanunen kesilmiş ve af üzerine tekrar bağlanmış olan emekli maaşının mahkûmiyeti zamanında verilmemiş olan kısmının da iadesi lâzım geleceğinden bahsile bir tefsir teklifinde bulundu. Bu teklif usulen Adliye Encümeninize havale edilerek orada münakaşası yapıldı. Hususi aflar, ceza dâvasını yani mücrimiyet halini ortadan kaldıramıyacağı ve yürürlüğe girdikten sonraki halleri ve hukuki neticeleri bertaraf edeceği mucip sebepleriyle reddolundu.

Şimdi Adliye Encümeninizin bu kararına itiraz olunmaktadır. Deniliyor ki, Sırrı Bellioğlu hakkındaki af, hususi af olmakla beraber bütün

hukuki neticeleri ortadan kaldırdığı için evvelce kesilmiş bulunan emekli maaşlarının iadesi icabeder. İtiraz bu, tefsirin mevzuu ve sebebi bu.

Muhterem arkadaşlar, bu iddia doğru mudur? İleri sürülen tez yerinde midir? Kanaatimce iddia yerinde değildir. Mâruzatımın başından beri kanunumuzun bu mevzua taallük eden hükümlerini vuzuhla ifade ettiğimi zannediyorum. Eğer af, umumi olsaydı mücrimiyet halini ve ceza dâvasını ortadan kaldıracığı, yani suç işlenmemiş ve mahkûmiyet vâkı olmamış gibi telâkkiye müsait olsaydı, o zaman mahkûmiyetini çektiği müddette kesilmiş bulunan maaşlarının iadesi doğru olurdu. Fakat hususi af da hep ittifak halinde bulunulduğuna ve hususi afda ceza dâvası ve mahkûmiyet kararı baki kâlip yalnız ceza affedildiğine göre kesilmiş maaşların iadesine kanunen ve mantıkan asla imkân olamaz.

Bu münasebetle Yüksek Meclisin vicdani kanaatlerinde bir uhde kalmaması için bir noktayı da tavzih etmek mecburiyetini hissediyorum.

Af için gösterilen sebepler arasında bu zatın askerî kuvvetleri ve halkı isyana tahrik ve teşvik suçunun asılsız olduğu ve askerî mahkemeye tesir icra edildiği hakkında zaman zaman ileri sürülüp hiçbir esasa dayanıyan iddia üzerinde durulması doğru olmaz. Umumi olsun, hususi olsun kanunen kurulmuş bulunan hiçbir mahkemenin hâkimleri üzerinde şu veya bu şekilde bir mütalâa yürütülmesi, Devlet otoritesi bakımından şayanı teviz değildir. Bu hususu arz ettiğim için beni mâzur görsünler. Maksadım tamamiyle bitarafâne bir hisle tahkikatı ortaya koymaktan başka bir şey değildir. Sayın arkadaşım belki dâva dosyasını tetkik buyurmamışlardır. Fakat bendeniz bu dâva dosyasını bilâhara Temyiz Mahkemesine intikal ettiği zaman tetkik etmiş bulunuyorum. Suç, bütün unsurlarını ihtiva eder şekilde tahakkuk etmiş ve hattâ bu zat yani suçlu, yazdığı beyannameyi posta kotusuna atarken meşhut suç halinde yakalanmıştır. Ve suçun sübutu sebebiyle de beyannamenin yazıldığı yazı makinesi ve iki aded sarı bloknot defteri müsadere edilmiştir. Hâdise bundan ibarettir.

Takdir bittabi Yüksek Meclisindir.

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — Muhterem arkadaşlar, Sırrı Bellioğlu'nun mahkûmiyeti siyasi tarihimizin bir devrin acı bir tecellisi olarak kalacaktır. Ben hüsnüniyet veya suiniyetten bahsedecek değilim, yalnız murakabesiz idarelerin kurulmasının mahzurlarını bu hâdise bir defa daha ortaya koymuş olacaktır.

Bendeniz bu hâdisenin haklı veya haksız olduğu meselesine de girmek istemiyorum. Yalnız bir nokta üzerinde dikkatinizi çekmek isterim.

Yüksek Meclisinin bundan evvel Sırrı Bellioğlu hakkındaki mahkûmiyet kararını tetkik ederken elbetteki bâzı mucip sebeplere malik bulunuyor. Bunun dışında her hangi bir şahıs hakkında hususi affı icabettiren sebepler mevcudolmadan bu zatın Sırrı Bellioğlu adını taşıması itibariyle Yüksek Meclisinin bir af kanunu çıkarma yoluna gittiğini tahmin etmek bile müşküldür. Yüksek Meclis bu af kanununu çıkarırken Sırrı Bellioğlu hakkındaki kararın normal usullerle telâfisine, tashihine imkân olmayan adlî bir hata bulunduğu kanaatine varmış bulunuyordu. Şimdi Ceza Kanunumuzda ve ceza prensiplerimizde umumi af, hususi af için bâzı kayıtlar konulmuştur. Burada bu mesele münakaşa mevzuu oldu, umumi af mı, hususi af mı? Bu münakaşanın sebebi şudur, arkadaşlar, takdir buyurursunuz ki, bir şahıs hakkında isim zikretmek suretiyle çıkartılacak bir af kanununa normal olarak umumi af kanunu ismini vermek mümkün olmaz. Bu bakımdan bu bir hususi af kanunudur demek iktiza eder. Fakat bu hususi af kanununu çıkarırken Yüksek Meclis esas itibariyle hususi af çıkarmak için nazariyatta ve tatbikatta kabul edilen prensiplerden bizzarure ayrılmıştır. Hususi af; şahsa ait sebeplerle çıkartılır, burada Sırrı Bellioğlu için şahsına ait bir sebep mevcut değil fakat Yüksek Meclisiniz, bu şahsın bu suçu işlemediğine kaani olmuştur, bir adlî hata yapılmıştır, bu adlî hatayı normal yollarla telâfi etmek mümkün değildir. O halde bunun suçluluğunu, arkadaşlarımızın dikkat buyurmalarını bilhassa rica ederim, belki kanunun takninde, yazılmasında kâfi dikkat gösterilmemiştir, bir hata olmuştur, asıl olan Sırrı Bellioğlu'nun cezasının kaldırılması değil; adlî hataya müstenidolan bir mahkûmiyetin kaldırılmasıdır.

Binaenaaleyh hakikaten; kanunun gayesi,

maksadı nazarı dikkate alınacaksa, Sırrı Bellioğlu'nun mahkûmiyetini intaceden bu meselelerin kanunla halledilmesi iktiza eder.

Hakikaten bu muhakemenin belki de gereken dikkatle yapılmadığını gösterecek bâzı delillerin olduğu kanaatine vardık.

Daktilo makinesi müsadere edilmiş. Arkadaşlar, daktilo makinesinin suçla ne alâkası olabilir? Bu, kalemin teksir aleti sayılmasından daha ileri bir hukuki anlayış arz etmiyor kanaatindeyim. En nihayet bu durum muvacehesinde hakikaten kanunun gayesi dikkat nazarına alınacak olursa suçu işlediği mutasavver olan, yahut da Yüksek Heyetinizce kabul edilmeyen bu suçla bir gûna alâkası bulunduğu düşünülüyor, sarı defter ve daktilonun evleviyetle iadesi lâzımgelir kanaatindeyim.

Tefsir ve tesis meselesine gelince: Muhterem arkadaşlarım, bu mesele netice itibariyle usulî bir meseledir ve Yüksek Meclisinin şu durum muvacehesinde bunun tefsirine mâni olacak bir prensip mevcut değildir. Çünkü bahis mevzuu olan kanunda bunun aksine hiçbir hüküm mevcut bulunmamaktadır. Her kanun maddesini ihtiva eden hakiki mânayı bulmak Yüksek Meclisin salâhiyetleri içindedir. Binaenaaleyh bunu tefsir yolu ile halledebiliriz kanaatindeyim. Ama arkadaşlar, biraz daha hukuki vuzuh vermek için tesis yoluna gitmek istiyorsa tabiatıyla bunu da imkân dâhilinde görme icabeder.

REİS — Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Muhterem arkadaşlarım; meselenin iki cephesi vardır. Biri hissi cephesi, diğeri de hukuki cephesi. Hissî cephesi; Sırrı Bellioğlu'na isnadolunan suçun siyasi olması, kendisinin yaşlı bir şahıs bulunması, memlekete uzun seneler hizmet etmiş olmasıdır. Bu sebeple Sırrı Bellioğlu hakkında Yüksek Meclisin şefkat, merhamet ve semahatı yerinde olur. Ama biz bu hissi sebeplerle hukuk prensiplerimizi ve kanun tekniğini zedeleyemeyiz, kanaatindeyim.

Eski komisyonun başkanı ve mazbata sözcüsü, Sayın Özyörük hâdisenin oluşunu izah ettiler. Hâdise Sayın Goloğlu'nun ve Turan Güneş'in dediği gibi bir isnattan ibaret değildir. Yani zamanın iktidarı tarafından suçlandırılmış bir şahsın dâvası değildir. Ve mesele asla bir isnat değildir. Sene 1940 üniversite hocalarına, Türkiye'nin tanınmış doktorlarına bilhas-

sa ordu kumandanlarına, yüksek rütbeli subaylara mevcut iktidarı devirmek ve halkı hükümete karşı isyan ettirmek için mütaaddit mektuplar gönderilmektedir. Yazılan bu mektuplarda gizli bâzı cemiyetler kurulmuş ve bu cemiyetlerle müşterek hareket ediliyor hissi verilerek maksat daha da teşdidilmektedir. Muhterem Özyörük'ün dediği gibi tophane'den Galatasaray'a kadar posta kutularına birer birer mektuplar atıldığı zaman Sırrı Bellioğlu yakalanıyor. Suçunu evvelâ inkâr ediyor. Sonra evi aranıyor; bloknotuyla bir yazı makinesi elde ediliyor ve suçunu itiraf ediyor.

İHSAN GÜLEZ (Bolu) — Bunları müzakerette ettik efendim.

REİS — Müsaade edin efendim, hatibin sözünü kesmeyiniz. Devam ediniz efendim.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Müsaade buyurun niçin telâş buyuruyorsunuz. Tefsir muamelesinin yerinde olup olmadığını izah etmek istiyorum. Sizlerle aynı fikirdeyim. Bu adam şefkate muhtaçtır, ama yolu tefsir yolu değildir, arz edeceğim. Dokuz sene 4 ay hapse mahkûm oluyor, bu mahkûmiyet bütün derecelerden geçiriliyor ve hüküm kesinleşiyor. 1947 yılında ilk defa hususi af talebinde bulunuyor. O zaman Adliye Komisyonundan 7 ye karşı 10 reyyle hususi af kanunu Sırrı Bellioğlu lehinde karar çıkıyor. Ve Büyük Millet Meclisinin müzakeresi sırasında bu hususi af talebi reddediliyor. 1950 yılında iktidar değişikliğinden sonra tekrar müracaat ediyor, ve hususi af kanunu çıkıyor. Mühim olan cihet bu hususi af kanununun, kanun tekniğine uygun olmadığıdır. Zira hususi af kanununda, Sayın Özyörük'ün izah ettiği gibi, çekilmemiş bir ceza mevzuubahis değildir. Çekilmiş bir cezanın hususi af kanununa mevzu edilmesine imkân yoktur. Ama o zaman karar verilmiş ve kanun çıkmıştır. 1951 - 1953 yıllarında eski Ekonomi ve Ticaret Bakanı, Yüksek Askerî Temyiz Mahkemesine iki defa müracaatta bulunuyor. Birisi, iadei muhakeme talebi, diğeri tashihi karar talebidir. Arkadaşlarımız, bilhassa Turan Güneş arkadaşımız, suç olmadığını, adli hata olduğunu söyledi. Eğer müsaade buyurursanız Askerî Temyiz Mahkemesinin kararlarını okuyayım. Bu kararlarda, adli hatanın mevcudiyeti kabul edilmemekte, suçun işlendiği delillerin aidolduğu mahkeme tarafından takdir edildiği ve mah-

kûmiyetinin içerisinde bir adli hatanın mevcud olmadığı kesin surette anlaşılmaktadır. Uzun olduğu için şimdilik bu kararları okumuyacağım.

Hususi af kanunu çıktığı zaman, bu meseleler yani 9 sene 4 ay mahkûmiyet çektiği zamana ait kesilen maaşları ile, suç eşyasının iade olunup olunmayacağı hususu burada görüşülmüştü. Büyük Millet Meclisinde geçen devresinde bunlar görüşüldü. Vacid Asena komisyon adına konuştuğu zaman, İzzet Akçal, Şahap Tol ve Cihad Baban arkadaşlarımızın takrirleri üzerine konuştuğu zaman kanun tekniğine ve Ceza Kanununun 97, 98, 100 ve 120 nci maddelerine göre müsadere edilen eşyaların ve kesilen maaşların iadesi hakkında bir karar ittihazına imkân olmadığını sarîh olarak ifade etmişti.

Bir tefsirin mevzuubahsolabilmesi için iki unsurun bulunması lâzımdır. Kelime veya cümle müphem, muğlak olacaktır, yahut da birkaç mânaya gelecektir. Tefsir istenmesinin hukuki sebep ve mahiyeti burada ise yoktur. Eski hususi af kanununda muğlak bir kelime mi vardır? Birkaç mânaya mı geliyor? Bilâkis mesele o zaman burada görüşülmüştü, isterseniz okuyayım.

Arkadaşımızdan İzzet Akçal, Şahap Tol, Cihad Baban'ın müşterek bir takriri de «Zayi ettiği haklar kendisine iade edilir» fıkrasının ilâvesini istemişler. İzzet Akçal «Tahtı muhakemeye alındığı tarihten itibaren maaşları verilmiş ve hüküm verildiği andan itibaren hiçbir hakka sahip olmadığı için maaşlarını alamamıştır. bu haklarının ve eşyalarının iadesini istemekteyiz.» demiş. Bunun üzerine komisyon sözcüsü Vacid Asena şu cevabı vermiş ve meseleyi açıklamıştır.

«Biz bu kanunu makale teşmil etmek imkânı kanunisi karşısında değiliz. Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her türlü hakkı kazanabilir. Daha geriye irca edersek birçok hukuki ihtilâflar doğuracağından makabline teşmil etmek imkânı yoktur.»

Hattâ o kadar yoktur ki, isterseniz dünya mevzuatına götürelim Amerika Birleşik Devletleri Askerî Ceza Kanununun 74 ncu maddesine şöyle bir nazar atalım bu maddeye göre; «Bir mahkûmiyetin ancak henüz infaz edilmemiş kısımları af yahut tecil edilebilir.» diğer kısımları affedilemez.

Çekilmiş bir cezanın esasen hususi affa mevzu olmasına imkân yoktur. Kaldı ki, bu münasebetle tefsir mevzuu olan hususlar enine boyuna görüşülmüş. Müphem ve muğlak tarafı kalmamıştır.

Hakikaten bu zat yaşlıdır ve halen mağdurdur. Şahsan bir arkadaşımın işittim; malî mağduriyetine kaaniim. Fakat merhamet ve semahatimizi göstermek için kanun tekniğine, hukuk telâkkilerine uymıyan yollardan gitmek doğru değildir. Hususi af ile esasen kanun tekniğine karşı gelinmiştir. Hata üstüne hata işlemiyelim. Merhametimizi başka bir yoldan gösterirsek daha iyi olur.

REİS — Mahmut Goloğlu.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Efendim; meselenin dumânı üstünde iken Sırrı Atalay arkadaşımızın şu son cümlesini kaydedeyim. Bu zatın mağdur olduğuna ben de şahsan kaaniim, dediler. Hani mağduriyet yoktu?

(Mağduriyet) kelimesi tahtesuurlarında hakikatlerin bir ifadesidir. Bendeniz bu hâdisenin politik tarafına bu kürsüden hiç dokunmadım. Ama geçen sefer bu mesele mevzuubahs olduğu zaman sayfalar dolusu konuştum, bu sözlerim gazetelerde intişar etti. O vakit bu sözlerime kimse çıkıp da hayır demedi, adli hata olmadığını iddia etmedi. O zaman Vacid Asena arkadaşımızın ilk konuşmasını müphem bulduk, kendisini, bu kürsüde sözlerini tavzih etmeye davet ettik. Kendileri de sözlerini bu kürsüde tavzih ettiler, burada bir hatayı adli vardır, dediler. Arzuhal Encümeni Sözcüsü olarak Bahadır Dülger arkadaşım da bu kürsüden bunun hatasız, suçsuz olduğuna inandığı için bu Af Kanununu çıkarmaya uğraştığını söylediler. Bendeniz şimdi bu hususi Af Kanunu tefsir mi, tesis mi, maaş kesintilerine ve saireye teşmil edilir mi, edilmez mi? meselesini müzakere ederken politikaya hiç dokunmamak istedim. Bütün gayretimle buna çalıştım. Burada bir noktayı belirtmek istedim. Tefsir olur mu, olmaz mı? Mühim noktaları Halil Bey çabucak geçtiler. (Kanunda hilâfına sarahat olmadıkça) deniyor. Ben de diyorum ki, (Bütün hukuki neticeleriyle kal-kar) demek hilâfına sarahat demektir. Niye bu tâbiri koydunuz?, diyorum. Sözcü arkadaşımız diyor ki; «Kanunda (bütün hukuki neticeleri) tâbiri kullanılmıştır, ama artık kullanılmamak

lâzımgelir.» Evet, kanunda kullandık ama şimdi kullanmamak lâzımgelir, olur mu? Meclisten kanun çıkmış, o kanuna bir ibare ve cümle konmuş. Meclis bunu bir sebebe binaen koymuş. Nasıl kullanmam, Meclis, kullanacaksın, diyor. Biz, hukuk tekniğine uygun bulmadık kullanmıyoruz, diyeceğiz. Böyle mütalâa olur mu efendim? İşte tefsire gelmemizin sebebi budur. Kanunda diyor ki : Hilâfına sarahat olmadıkça... Biz diyoruz ki : «Kanunda hilâfına sarahat var, âdet olmadığı halde (bütün hukuki neticeleriyle) denmiş.» Hattâ bendeniz bu kürsüden (bütün hukuki neticeleriyle kalkmıştır) tâbirinin, hilâfına sarahat mânasına geleceğini veya böyle gelmediği takdirde yeniden tefsirlere yol açacağını ifade ederek birkaç Af Kanunundan çıkarılmasını teklif ettim. Ama şimdi birtakım hukuki terimler, istilâhlar ve kanun maddeleriyle buna başka bir cepheden hücum edilmektedir. Anlıyoruz ki mesele başka bir zaviyeden mütalâa edilmek istenilmektedir. Halbuki bu meselenin şu müzakeresi tamamen hukuki olması icabederdi. Biz, bir kimseye şefkatimize ve merhametimize dayanarak bir şey vermek durumunda değiliz.

Vaktiyle bu kürsüden bu mevzu konuşulurken, hidematı vataniye terdibinden maaş bağlanması teklifinde bulunmuş Yüksek Meclis de bunu kabul etmemiştir. Hem hidematı vataniye terdibinden maaş bağlanması için bir teklifle gelmedim. Bu muhterem zat 9 sene 4 ay hapis yatmak suretiyle bu memleketin, terakkisi, tealisî için yaptığı çarpınmanın bir karşılığını da alabilirdi. Ama almamıştır. Merhum Mareşal Fevzi Çakmak'da yazılan yazılarda kendisine bir suç mevzuu olmadığını açıklamıştır. Bunu gazeteler de yazdı. Ben bu taraflarına yine girmiyorum. Bu tarihî hâdise gelmiş geçmiş, muhasebesi yapılmıştır. Biz şimdi bu mevzu üzerinde duruyor ve bu işin hukuki neticeleriyle müsadere olunan eşyaları ve kesilen maaşlarının geri verilmesinin mümkün olup olmadığını soruyoruz. Mümkün olduğu için ben bir tefsir talebiyle geldim. Servet Sezgin arkadaşımız «Bu tefsir talebi uzun sürecektir, tesis talebiyle gelseniz daha iyi olurdu» dediler. Bendeniz buna da iltihak ediyorum. Ama komisyon sözcüsü arkadaşımız bizi itham eder bir sürü konuşmalarla aleyhinde bulunuyor, «Yeniden muhakeme mi edeceğiz» diyor. Bendeniz bu mevzularda girme-

dim. Ama kendileri; nasıl olsa bunları söyler diye daha evvelden hazırlanmışlar, burada okudular. Bunlar; mahkemenin kararlarını nasıl mütalâa ederiz ve saire gibi şeyler. Bendeniz bu devamlı aleyhteki ısrar sebebini bugün keşfettim. Bu kanun komisyonda konuşuluyor, bir muhalif vekil arkadaşımız var. Dahiliye Vekili Halil Bey. Bu tefsir konuşuluyor, bir muhalif komisyon reisi var, Halil Özyörük, ve şimdiki sözler. Çünkü Halil Özyörük Bey vaktiyle bu mevzuu Mahkemei Temyizde tetkik etmiş ve tersine karar vermiş. Şimdi nasıl olur da bu karara iştirak eder. (Alkışlar) Kendileri bu husustaki görüşlerini zaten bu kararın verildiği zaman ifade etmişler ve kararlarını bildirmişler. Bu mevzu Adliye Encümeninde müzakere edilirken : «Ben daha evvel bu hususta rey ve kararımı bildirmiş durumdayım, binaenaleyh bu müzakereye iştirak edemem» demesi lâzımdı.

NUSRET KIRIŞCIOĞLU (Zonguldak) — Rapor Adliye Encümeninin, Halil Özyörük'ün değil.

REİS — Rapor bir şahsa ait değildir. Rapor bir komisyona aid olduğu cihetle o şekilde konuşmanızı rica ederim.

MAHMUT GOLOĞLU (Devamla) — Efendim, bendeniz raporu müdafaa eden arkadaşın bir vasfını söyledim. Vekil olarak, komisyon reisi olarak, ve sözcü olarak, eski Temyiz Mahkemesi Reisi olarak muhalif olduğunu belirttim. Komisyonun kararına gelince, o halde Nusret Bey, bir noktayı arz edeyim; Servet Bey arkadaşım söyledi, bendeniz de söyledim, Servet Bey arkadaşımız bir tesis talebinde bulundu. Bu tesis talebi de komisyona evvelâ kabul edildi. Demek oluyor ki; eğer bu mesele Servet Sezgin arkadaşımızın tesis talebinin kabul edildiği gün müzakereye devam ederken neticelense idi o gün bu karar çıkacaktı. Fakat komisyon sözcüsü arkadaşımız diyorlar ki, (bakın aynen) «Bize diyorlar, tefsir talebi geldi; evvelâ tefsiri komisyona mümkün olmadığı neticesine vardık. Ve bilâhara, müzakere, acaba tesis imkânı var mı, yok mu diye tehir edildi ve buna imkân olmadığı neticesine varıldı.»

Hayır arkadaşlar; böyle değildir. Komisyon hattâ tefsiri reddetmeden tesis teklifinde bulundu. Bendeniz de tesis teklifine iştirak ettim. Tefsir mevzuu oya konulmadı. Tefsir oya ko-

nulsaydı müstakil bir tesis mevcut bulunmadığı için komisyon tefsirden tesise geçemezdi. Çünkü komisyon kendisine gelmiş bir tesis talebi ile karşı karşıya değil bir tefsir karşısında idi. Ve İctüzük mucibince tesisten tefsire geçebilirdi. Eğer tefsir reddedilmiş olsaydı bilâhara bir tesise geçemez, çünkü mesnet kalmazdı. Onun için bendeniz tesise iştirak ettim. Tesis reye konuldu ve kabul edildi. Demek oluyor ki aynı komisyonda bir başka ekseriyetin tesisi kabul etmiş olduğu da nazarı itibara alınsa biz aynı zamanda Adliye Encümeninin bir başka ekseriyetinin fikrine uygun hareket etmekteyiz. Bu gayet sarihtir. Ortada teklif sahibi bulunmadığı bir celsede yeniden bir taktirî müzakere mevzuubahsolacağı bilinemez. Bu celsede demin de arz ettiğim gibi, taktirî müzakere ortaya konulmaksızın tesis hakkında ayrıca hiçbir karar verilmemiş gibi yeniden bir müzakere ile karşılaştık : Tefsir olmalı mıdır, olmamalı mıdır? O zaman bendeniz kendilerine iştirak etmedim. Efendim, bu karara bağlanmıştır, nasıl olur da müzakere ederiz dedim. Maalesef bunu anlatamadığım için de encümenenden çıktım, müzakerata iştirak etmedim, çünkü bir celse evvel tesise karar verilmiştir diye anlatamadım ki.

Bendeniz müzakereden çıktıktan sonra kendileri aralarında, evvelce bir tesise karar verilmişti, bu karar mevcudoldukça dönemeyiz demişler ve taktirî müzakereye gitmek zorunda kalmışlardır.

Tesise karar vermiş olan Adliye Encümeni ekseriyeti o haftada mevcudolsa idi, bendenizin arzına uygun bir rapor da çıkarabilirlerdi. Ama teklifime uygun bir rapor tanzimine de mecburiyeti yoktu, bunu da kabul ederim. Bunu da asla iddia etmiyorum, ama hakikatler orta yerde. Tefsir ve tesis hakkındaki mütalâaların hepsini birden mütalâa etmek icabeder.

Arkadaşlar, ceza çekilmiş, hususi af çıkmış. Hususi afta da, bütün hukuki neticeler tâbiri kullanılarak, bu hukuki neticelerin hepsine sari olduğunu iddia edebiliriz. Eğer bunun hilâfına sarahat mânası gelmezse, hilâfına sarahat habında bir tesis talebi de vardır, ona da iştirak ederiz demek suretiyle yapmak istediğimiz şey Af Kanununun mucip sebebine uygun bir tamamlamadan ibarettir. Aksi halde gerek Sırrı Bey ve gerekse Halil Bey arkadaşlarımızın bu-

rada serd ettikleri mütalâalar doğrudan doğruya Af Kanununun esasına müessir olacak mütalâalardır, yani bu şekilde, bir af kanununa lüzum var mı, yok mu gibi bir mütalâaya lüzum yok, çünkü kanun çıkmış.

Adli hatadır veya değildir, şu şekilde affedilmiştir veya bu şekilde affedilmiştir, hayır. Şimdi bir tek şey söylüyoruz, diyoruz ki; affedilmiştir ve orada «Bütün hukuki neticeleriyle affedilmiştir» kaydı vardır...

Kanunda der ki, aksine sarahat varsa, maaşı kesilmiş ise iade edilir, zaptü müsadere edilen eşyalar verilir. Biz diyoruz ki, «Bütün hukuki neticeleri» tâbiri bu mânada anlaşılır. Kaldı ki, (Bütün hukuki neticeleri) tâbiri içinde maaşının kesilmesi, zaptü müsadere esasen mevcuttur. Binaenaleyh; her ne cepheden bakılırsa bakılsın, biz bu zatı böyle bir kanunla affetmiş olduğumuza göre onun maaş kesintilerini ve müsadere edilen eşyalarını vermek mecburiyetindeyiz. Eğer Af Kanununda bir noksanlık varsa bunu tefsir veya tesis ile ikmal etmek zorundayız. Bundan gayri şekilde muamele şefkat ve merhamet olur. Halen seksen beş yaşına gelmiş olan bu zat için, haline acınarak şefkat ve merhamet ve atıfet değil; hakkına inanarak bu şekilde bir mütalâa verdiğimden şefkat ve atıfet istememekteyim. Varsa Yüksek Heyetiniz hakkını versin, yoksa karar yine de muhteremdir.

REİS — Komisyon, buyurun.

ADLİYE ENCÜMENİ ADINA HALİL ÖZ-YÖRÜK (Konya) — Muhterem arkadaşlar, işi bu kadar ilmi cepheden tetkik etmek suretiyle sizleri tasdiden çekinmişim. Fakat sayın Goloğlu arkadaşımız (bircümle hukuki neticeler) üzerinde ısrarla durdukları ve bunun tarafımızdan izah edilmediğini söyledikleri için bunun üzerinde durmak mecburiyetindeyim.

Şimdi, evvelce arz ettiğim gibi af, belli başlı iki şekilde çıkarılabilir. Biri umumi, diğeri hususi. Bunun bir de muhtelit şekli vardır, o da fiilî aftır. Umumi afda ceza dâvası ortadan kalkar, yani suç işlenmemiş gibi telâkki olunur. Tamamen mâsum, bigünah ve suç işlememiştir. Ceza dâvası ortadan kalktığı için bunun hukuki neticesinin baki kalması düşünülebilir mi? Onun içindir ki, 97 nci madde umumi aftan bahsederken, onu tarif ederken, «Ceza dâvası hükmedilmiş ise bircümle hukuki neticeleriyle ortadan

kaldırılır» der. Gayet tabii. Suç işlemeyen bir kimseye hukuki muamele tesir edebilir mi? Onun hakkında böyle bir şey tertibolunabilir mi? Hukuki neticeler ceza dâvalarında âmme hizmetlerinden memnuiyet, mahcuriyet, emniyeti umumiye nezareti, meslek ve sanatın icrasından men. Bunlar hukuki neticelerdir. Umumi af olursa, umumi afta ceza dâvası mevzuubahsolamayacağı için elbette bunlar bahis konusu olmaz. Fakat hususi afta, mücrimiyet hali yani ceza dâvası ortada duruyor, mücrimiyet hali baki. Burada ne var? Yalnız hükmolunmuş ceza kaldırılıyor. O da ya tamamen, ya kısmen kaldırılıyor veya ceza başka bir cezaya kalbediliyor. Ve bu suretle ceza üzerinde tasarruf ediliyor. Ama, arz ettiğim gibi ceza dâvası ortadadır, mücrimiyet hali bakidir, onda bir tebeddül yoktur.

Şimdi, ceza kaldırılıyor, onun neticeleri vardır, fer'î ve mütemmim cezalar vardır. Bu fer'î ve mütemmim cezalar Af Kanununda ya zikredilir veya edilmez. Zikredilirse ceza ile beraber onlar da kalkar. Zikredilmez de kalırsa fer'î cezalar alâhalihi kalır, mütemmim cezalar durur. Şimdi çıkarılmış olan Af Kanununun hususi bir Af Kanunu olduğunda tereddüdümüz yok. Çünkü Af Kanununda ceza dâvası kaldırılmamıştır. dâvanın sözü yoktur. Yalnız Sırrı Bellioğlu'nun mahkûm olduğu 9 sene 4 ay ağır hapis cezası affedilmiştir, deniyor, hepsi bu kadar. Binaenaleyh bu halde bu affın umumi af olması gayrimümkündür, hususi aftır. Böyle olunca o kanun çıkarıldığı günden itibaren tatbik edilir. Ondandır hüküm ifade eder. Neydi daha evvel; mahkûm olduğu zaman maaşı kesilmişti, maaşı iade edilmiştir. Kanun çıkarıldıktan sonra mahcuriyeti kalmamıştır. Memnuniyeti tamamen kaldırılmış. Bunların hepsi silinmiş, süpürülmüş. Şimdi bircümle hukuki netice tâbiri kullanılması kanunun şu ifadesi yerinde olmakla beraber gene bir mânaya hamledilebilir. Bu «Bircümle hukuki neticeler» tâbiri fer'î ve mütemmim cezaların heyeti umumiyesine şâmilidir ve nitekim fer'î ve mütemmim cezalar da kaldırılmıştır.

Ama hususi Af Kanunu, yürürlüğe girdiği tarihten sonra muteberdir. Bundan evvelki ceza dâvasına asla şumulü yoktur. Bunu böylece tefrik etmek lâzım gelir. Biz, «Bircümle netayici hukukiye», tâbirini ihmal etmiyoruz, bilâ-

kis imal ediyoruz, vâzı kanun, ifadesinde şöyle: «Fer'i ve mütemmim, cezalar affedilmiştir.» dememişse bileümle hukuki neticeler tâbirini böyle anlamak lâzımdır. Binaenaleyh hususi Af Kanununu, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren mer'i olan ve hüküm ifade eden bir kanun olarak saymak ve telâkki etmek lâzımdır. Şimdi istenilen nedir? Deniyor ki: Mahkûm olduğu zaman kesilmiş olan emekli maaşları, af çıktığı zaman yeniden tahsis edildiğine göre arada geçen 9 sene 4 aya ait emekli maaşının karısına ve çocuklarına tahsis edilmiş olan kısmından maadasının verilmesi lâzım? Niçin vermek lâzım? Madem ki, af hususidir, ceza dâvasını ortadan kaldırmıyor. Binaenaleyh, affın çıktığı tarihten itibaren yürürlüğe gireceğine ve maaş tahsis edildiğine göre, o halde bunu nasıl evvele teşmil edebiliriz? Umumi af değildir ki evvele teşmil edelim. Suç vardır, mahkûmiyet vardır. Binaenaleyh, burada artık bir tereddüde mahal var mı? Yani kanunun hükmü üzerinde durmaya hacet var mı? Yok. Çünkü, kanunun ifadesi gayet sarîh.

Tesis meselesi mümkün müdür değil midir? Ne istiyorlardı: Mahkûm olduğu zaman kesilmiş olan emekli maaşının ödenmeyen kısmının da kendisine verilmesi hakkında bir kanun teklif edilecek. Bu kanun teklifini Adliye Encümeni muvafık görmüyor. Mazbatamız meydanda. Bu mazbata sahte mi? Böyle bir illeti mi var? Bunu kendi ifadeleri veçhile izah ediyorum. Evvelâ tefsir meselesi düşünüldü, tefsir kabul edilmedi, reddedildi. Ondan sonra tesis yapabilir miyiz diye düşündük. Dedik ki, arkadaşlar temmül etsinler, hattâ icabederse bir formül hazırlasınlar, burada görüşüp konuşalım. Eğer tesise gitmeye imkân bulursak tesise gidelim. Tehir ettik. Bir hafta sonra toplandığımızda tekrar düşündük, bu vaziyette tesise gitmeye imkân yoktu. Durup dururken bir adama kanun hükümlerine tevfiikan kesilmiş olan maaşını yeniden vermek hususunda atıftekâr bir muamele. Bu bir kanun mevzuu olmaz. Olsa olsa ne bileyim, hidematı vatanıye tertibinden bir şey verilir diye bir teklif dermeyan edilebilir. Yapsınlar bir teklif. Ama Adliye Encümeninden tesis diye bir şey talebetmesinler. Tefsiri kabul etmeyen bir encümen bu vadide tesisi de kabul edemezdi. Binaenaleyh yaptığımız muamele tamamen kanun

hükümlerine uygundur. Hiçbir tarafta bir nakise mevcut değildir. Af hususidir, kanun çıktığı andan itibaren hüküm ifade eder. Umumi afda olduğu gibi ceza dâvasını kaldırmamaktadır. Binaenaleyh mazbatamız tamamen mâvaka mutabıktır. Bu dairede verilen kararın tasdikini rica ederim.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Bir sual sorabilir miyim komisyon sözcüsünden?

REİS — Buyurun.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Sualler sözlerden sonra.

REİS — Evvel de sorulabilir.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Komisyonda tesis meselesi için tehir yapıldı, buyurdunuz. Tesis için komisyon bir karar verdi mi, vermedi mi?

HALİL ÖZYÖRÜK (Konya) — Vermedi, tesis için.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — İkinci-si, zatîâliniz «bütün hukuki neticeleriyle» tâbirini Af Kanunu hazırlandığı zaman kabul ettiniz mi, etmediniz mi?

HALİL ÖZYÖRÜK (Konya) — Af Kanunu hazırlandığı zaman mı?

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Evet.

HALİL ÖZYÖRÜK (Konya) — O zaman ben Dahiliye Vekili idim. 1951 de. Ben bu Mecliste itiraz ettim. Zabıtlar meydanda. Çektirilmiş olan bir cezanın affında hiçbir fayda yoktur. Binaenaleyh bu kanun doğru değildir, dedim.

REİS — Efendim; kifayet takriri verilmiştir. Fakat konuşan arkadaşların adedi altıyı doldurmadığı için reye arz etmiyorum.

Söz, Mehmet Daim Süap'ındır.

MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlar; tefsir talebinde bulunan Mahmut Goloğlu arkadaşımız, bize talebinin hukuki mesnetlerini göstermiyerek; dâvasını, teklifini reddeden komisyona ve komisyon başkalarına satışmakla kazanacağını zannetmektedir. Bendeniz kendilerinin bu hareketini hiç tasvibedemedim.

Tefsir taleplerine gelince; bu tefsir talebi kabul edilemez. İlk konuşmasında kendisi de tefsir talebinin kabul edilemeyeceğini anlamıştı, tefsirin, bir tesise çevrilmesini istedi. Zira, tefsir talebinin yersiz ve kanunsuz olduğu kana-

atine vâsıl olmuştur tefsirde şunu istemektedir. Sırrı Bellioğlu'nun zaptolunan eşyası ile kesilmiş olan maaşlarının iadesi temin edilsin. Halbuki vaktiyle hususi af kanunu çıkarken bu talepler ileri sürülmüş ve o zaman komisyon sözcüsü tarafından reddedilmişti. Bir tefsir talebedilirken müphemiyete istinadedilir. Kanunda müphemiyet varsa tefsir talebedilir. Kanunun maddesinde sarahat yoksa komisyon sözcüsünün beyanı da bir mesnet teşkil eder. Kaldı ki kanunun metninde de sarahat vardır. Kendilerinin dayandıkları ibare şu : (Bilcümle hukuki netice)... Bilcümle hukuki neticeler hususi af kanununda fer'i cezalara aittir. Türk Ceza Kanununun 100 ve 120 nci maddeleri hiçbir zaman zaptolunan eşya iade edilmez şeklinde hükümler taşımaktadır. Bu maddelerde zaptolunan eşya iade edilmez, şeklinde sarıh bir hüküm ve kayıt mevcuttur. Bilcümle hukuki netayici, ne kadar genişletirirse genişletilsin Türk Ceza Kanununda sarahatle «iade edilemez» hükmü muvacehesinde haklı olarak. Adalet Komisyonu bu tefsir talebinin kanunsuz ve yersiz olduğunu görmüş ve reddetmiştir. Arkadaşlarımız itiraz ediyor diyor ki: Madamki tefsir yolu ile bunu alamıyoruz bari tesis yapın, diyor. Kanun teklif etmek salâhiyetini haizdirler kendisi bir kanun teklif etsin, kanun komisyonlardan geçsin kabul edilirse edilir. Şahsan şu kanaattayım ki kanun dahi teklif edilse Türk Ceza Kanununun bu saydığım iki hükmü karşısında bir netice alamaz. Kaldı ki hususi aflarda kanun, meriyet tarihinden itibaren hüküm icra eder. Makale teşmil edilemez.

Bu sebeple Mahmut Goloğlu arkadaşımın rica ediyorum hislere hitabetmesin, böyle yanlış kararlara varacak olursak bu emsal teşkil edecek ve ileride bizi içinden çıkılmıyacak neticelerle karşı karşıya getirecektir. Bu sebeple Adalet Komisyonunun raporu kanuna uygundur. Tefsir talâbinin ise yersiz olduğunu hukuk ve kanun muvacehesinde sizlere arz etmiş bulunuyorum. Takdir sizlerindir.

REİS — Kifayet tavrı vardır. Onu okutuyorum.

Yüksek Reisliğe

Mevzu aydınlanmıştır, kifayetin oya konulmasını rica ederiz.

Bolu Mebusu
İhsan Gülez

Çorum Mebusu
Sedat Baran

REİS — Kifayet aleyhinde Servet Sezgin arkadaşımız söz istemektedir. Arkadaşımıza söz veriyorum. Buyurun.

SERVET SEZGİN (Çanakkale) — Efendim burada 5765 sayılı Kanunun hususi mahiyette olduğu Mehmet Daim Süalp arkadaşımız tarafından ileri sürülmektedir ki, bu doğru değildir. Yüksek Meclisçe mesele tavazzuh etmedikçe isabetli bir karara varmaya imkân yoktur. Sırrı Bellioğlu 9 sene 4 aylık cezasından 9 senesi infaz edilmiş...

REİS — Servet Bey, kifayeti müzakere aleyhinde konuşacaksınız. Esasa girmeyiniz.

SERVET SEZGİN (Devamla) — Bu çıkan kanunla ceza kaldırılmıştır. O halde bu umumi af kanunu mahiyetindedir. Bu sebeple ve bu hususun aydınlatılması için kifayeti müzakere takririnin kabul edilmemesini rica ederim.

REİS — Kifayeti müzakere takririni reyimize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bir takrir var, okuyoruz.

Yüksek Reisliğe

Sırrı Bellioğlu'nun kesilen maaşlarıyla, müsadere edilen emvalinin tesis suretiyle mualayhe verilmesi için, tefsir mazbatasının Adliye Encümenine iadesinin oya vaz'ını saygılarımla arz ederim.

Çanakkale

Servet Sezgin

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Ben de iştirak ediyorum.

REİS — Takriri reyimize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takrir kabul edilmiş (Alkışlar) ve rapor encümenine verilmiştir.

2. — *Rize Mebusu İzzet Akçal ve Niğde Mebusu Hüseyin Avni Gökürk'ün, Hâkimler Kanununun 62 nci maddesinin tefsiri hakkında takriri ve Adliye Encümeni mazbatasını (4/148) (1)*

REİS — Mazbatayı okutuyoruz efendim.

(Adliye Encümeni mazbatasını okundu.)

REİS — Mazbata hakkında söz isteyen var mı? (Ekseriyet yok efendim sesleri.) Mazbatayı

(1) 29 sayılı matbuat zaptın sonundadır.

BEHÇET KAYAALP (Burdur) — Söz istiyorum efendim.

REİS — Oylama sırasındayız. Söz verilemez efendim.

Mazbatayı kabul edenler.. Etmeyenler.. Mazbata kabul edilmiştir efendim.

reylerinize arz ediyorum. (Ekseriyet yok sesleri). Kabul edenler..

3. — *Hava sınıfı Mensuplarına Verilecek Zamlar ve Tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanununun 4334 sayılı Kanunla değişen 14 ncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Millî Müdafaa ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/136) (1)*

REİS — Mazbata hakkında söz istiyen varmı?

Mazbatayı reyinize arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — *2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerinde geçen hizmetlerin 5434 sayılı Kanununun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «Aylık ücretli, sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığının tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi ve Muvakkat ve Bütçe encümenle-*

(1) 31 sayılı matbua zaptın sonundadır.

ri mazbataları (3/88) (2)

REİS — Mazbatayı okuyoruz :

BAHATTİN ÖRNEKOL (Sivas) — Usul hakkında.

BAHATTİN ÖRNEKOL (Sivas) — Muhterem arkadaşlar; bu mevzuda geçen sene vekâletlerle mütenazır olarak bir Muvakkat Encümen teşkil edilmişti. Muvakkat Encümeninde bu mesele etraflıca tetkik edilerek bu arkadaşların haklarının verilmesi için yeniden bir tesis yapılmasına karar verilmişti. Halbuki Bütçe Encümeni bu meseleyi lâıyıkıyla incelemeyeği için bu encümen raporundaki karar, Muvakkat Encümen mazbatasına uymamaktadır.

Tensip buyurursanız Muvakkat Encümen mazbatasının ele alınarak müzakeresinin bu mazbata üzerinden yapılmasını arz ve rica ederim.

REİS — Dahilî Nizamnamenin 81 nci maddesine nazaran, ekseriyetin ademimevduiyeti karşısında mısap hâsıl olacağı muhtemel ise bir saat sonraya celsenin tehiri Riyasetçe mümkün ise de ekseriyetin temini muhtemel görülmediğinden, 25. I. 1956 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere İnikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 17,15

(2) 46 sayılı matbua zaptın sonundadır.

TASHİHLER

Bu İnikat zabıt ceridesinin sonuna bağlı matbualarda aşağıda ki tashihler yapılacaktır.

S. sayısı	Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
26	3	—	26	Çorum	Çorum
				M. K. Binerbay	M. K. Biberoglu
29	1	—	16	Niğde Mebusu	Niğde Mebusu
				C. Kavurmacioğlu	H. A. Gökürk
29	4	2	20	60 liradan	60 lirada
29	5	1	29	Yapmaktadır	yapmaktadır
29	5	2	23	Hulasa	Hususâ
29	6	1	11	fiile esas	filesas

Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu'nun, eski Ekonomi Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Sırrı Bellioğlu'nun, hükümlü bulunduğu cezanın affı hakkındaki 5765 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin tefsiri hakkında takriri ve Adliye Encümeni mazbatası (4/89)

13 . I . 1955

T. B. M. M. Riyasetine

Eski vekillerden Sırrı Bellioğlu'nun Arzuhal Encümenine vâkı müracaatı üzerine evvelece İstanbul Kumandanlığı Askerî Mahkemesince Askerî Ceza Kanununun 94/1 ve Türk Ceza Kanununun 31, 33, 36 ve 80 nci maddelerine göre mahkûm olup tamamen çektiği 9 sene 4 ay ağır hapis ile müebbeden âmme hizmetlerinden mahrumiyet, bâzı eşyalarının müsaderesi ve maaşlarının kesilmesi cezalarını ihtiva eden hükmün adlî hataya dayandığı anlaşılarak evrakın Adliye Encümenine havalesi yapılmış ve iş bu encümenin teklifi üzerine 5765 sayılı Af Kanunu çıkarılmıştır.

Ancak, kanunun tatbikatında, geçmişe şâmil olamayacağı mütalâasıyla müsadere olunan eşyalarıyla maaş kesintileri sahibine iade olunmamıştır. Halbuki 5765 sayılı Af Kanunu esasen bir suçun işlenmemiş olduğu mucip sebebiyle çıkarılmış olduğuna göre suçsuz bir şahsın haksızca müsadere olunan eşyalarıyla kesilen maaşlarının iadesi tabii olmak lâzımgelirdi.

Nitekim 15 . XII . 1954 tarihli celsede bu mevzuda cereyan eden müzakerelerde bu kanaati teyid etmiş olduğundan meselenin tefsir yoluyla halli için gereğinin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

Trabzon Mebusu
Mahmut Goloğlu

Adliye Encümeni Mazbatası

*T. B. M. M.
Adliye Encümeni
Esas No. 4/89
Karar No. 48*

13 . V . 1955

Yüksek Reisliğe

Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu'nun eski vekillerden Sırrı Bellioğlu'nun Cezasının Affı hakkındaki, 5765 sayılı Kanunun tefsirine ait talebi Riyasetten 14 . I . 1955 tarih ve 905/3757 numara ile encümenimize havale edilmiş olmakla teklif sahibi ve Hükümet mümessillerinin iştirakiyle müzakere edildi.

Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu tefsir teklifinde 5765 sayılı Af Kanununun tatbikatında, geçmişe şâmil olmayacağı mütalâasıyla müsadere olunan eşyalar ile maaş kesintilerinin sahibine iade olunmamış olduğundan mezkûr

Af Kanununun esasen bir suçun işlenmemiş olduğu mucip sebepleriyle çıkarılmış olması karşısında suçsuz bir şahıstan müsaderê olunan eşyalar ile kesilen maaşlarının iadesinin tabii olması lâzımgelceği mütalâasıyla 5765 sayılı Kanunun bu bakımlardan tefsiri talebinde bulunmuş olduğu görüldü. Yapılan müzakere sırasında Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu talebini izah ettiği gibi Hükümet mümessilleri de dinlendikten sonra,

I - 16 . V . 1951 tarih ve 5765 sayılı Kanunla adı geçenin 9 sene 4 ay ağır hapis cezası bütün

hukuki neticeleriyle affedilmiş olup mahkûmiyeti dolayısıyla kesilen emekli maaşının 5765 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren iadeten tahsisi istenilmiş ve 5765 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden 1. VI. 1951 tarihinden itibaren 154 lira emekli maaşı iadeten tahsis edilmiş bulunduğu Maliye Vekâletinin yazılarından anlaşılmasıyla maaş mevzuunda tefsir ile Af Kanunundan evvel kesilen müterakim maaşlarının iadesinin temini istihdaf edildiği,

II - Ve yine muhakeme ve tahkikat sırasında adı geçenden zapt ve müsadere edilen bâzı eşyaların da Af Kanununun çıkmasından sonra iadesi istenildiği neticesine varılmıştır ki Adalet Vekâleti mümessilinin verdiği izahata göre Sırrı Bellioğlu'ndan zapt ve müsadere edilen eşyaların küçük ebatta bir yazı makinesiy-le iki aded sarı bloknottan ibaret olduğu öğrenilmiştir.

Bu neticeler karşısında Türk Ceza Kanununun 100 ncü maddesi; (Umumi ve hususi aflar ve suçtan zarar görenin dâvadan veya şikâyetten vazgeçmesi ne zaptolunan eşyanın ne de mal sandığına tediye olunan ağır ve hafif para cezalarının istirdadını icabetmez.) Yolundaki hükmü ile yine aynı kanunun; (Ceza hükümlerinin sukutu, hukuku şahsiye ve istirdadı emval ve tazminatı ve masarılı muhakemeye mütalallik hükümlere hâlel vermez. Ancak umumi aften neşet eden sukut, masarılı muhakemenin tahsili hakkında hazinenin mutalebe hakkını da-

hi iskat eder.) yolundaki sarahati havi 120 ncü maddesi muvacehesinde 5765 sayılı Af Kanunu neticesinde zabıt ve müsadere edilen eşyaların ve istirdadedilen maaş kesintilerinin iadesine kanuni imkân bulunmadığından tefsire mahal olmadığına karar verilmiş olmakla Umumi Heyete arz edilmek üzere Yüksek Riyasete sunulur.

Adliye En. Reisi	M. Muharriri
Konya	Manisa
H. Özyörük	Ş. Ergin
Kâtip	
Zonguldak	Aydın
N. Kirişcioğlu	N. Geveci
	İmzada bulunamadı
Aydın	Balıkesir
C. Ülkü	Söz hakkım mahfuzdur
	V. Asena
Burdur	Çoruh
Söz hakkım mahfuz	M. Önal
B. Kayaalp	
Denizli	Erzurum
İ. Hadımlıoğlu	H. Ş. İnce
Eskişehir	İzmir
H. Sezen	Muhalifim
	A. Güngören
Kocaeli	Konya
S. Dinçer	T. F. Baran
Kütahya	Niğde
S. S. Nasuhoğlu	H. H. Ülkü
İmzada bulunamadı	İmzada bulunamadı
	Sivas
	Ş. Ecevit

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye Encümeni
Esas No. 4/89
Karar No. 12

22 . XII . 1955

Yüksek Reisliğe

Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu'nun eski vekillerden Sırrı Bellioğlu'nun cezasının affı hakkındaki 5765 sayılı Kanunun tefsiri talebine ait evvelce Yüksek Riyasete takdim kılınan 13 . V . 1955 tarih ve 4/89/48 numaralı mazbatamız Umumi Heyet ruznamesinde iken, 25.XI. 1955 tarihli tezkere ile geri alınmıştır.

Encümenimizce iş yeniden tezekkür edildi:
Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu tefsir teklifinde 5765 sayılı Af Kanununun tatbikatında, geçmişe şâmil olmayacağı mütalâasıyla müsadere olunan eşyalar ile maaş kesintilerinin sahibine iade olunmamış olduğundan mezkûr Af Kanununun esasen bir suçun işlenmemiş olduğu mucip

sebepleriyle çıkarılmış olması karşısında suçsuz bir şahıstan müsadere olunan eşyalar ile kesilen maaşlarının iadesinin tabii olması lâzımgeleceği mütalâasıyla 5765 sayılı Kanunun bu bakımlardan tefsiri talebinde bulunmuş olduğu görüldü. Yapılan müzakere sırasında Trabzon Mebusu Mahmut Goloğlu talebini izah ettiği gibi Hükümet mümessilleri de dinlendikten sonra,

I - 16 . V . 1951 tarih ve 5765 sayılı Kanunla adı geçenin 9 sene 4 ay ağır hapis cezası bütün hukuki neticeleriyle affedilmiş olup mahkûmiyeti dolayısıyla kesilen emekli maaşının 5765 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi taibeden ay başından itibaren iadeten tahsisi istenilmiş ve 5765 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihi takibeden 1 . VI . 1951 tarihinden itibaren 154 lira emekli maaşı iadeten tahsis edilmiş bulunduğu Maliye Vekâletinin yazılarından anlaşılmış olmakla maaş mevzuunda tefsir ile Af Kanunundan evvel kesilen müterakim maaşlarının iadesinin temini istihdaf edildiği,

II - Ve yine muhakeme ve tahkikat sırasında adı geçenden zabıt ve müsadere edilen bâzı eşyaların da Af Kanununun çıkmasından sonra iadesi istenildiği neticesine varılmıştır ki, Adalet Vekâleti mümessilinin verdiği izahata göre Sırrı Bellioğlu'ndan zapt ve müsadere edilen eşyaların küçük ebatta bir yazı makinesiyle iki adet sarı bloknottan ibaret olduğu öğrenilmiştir.

Bu neticeler karşısında Türk Ceza Kanununun 100 ncü maddesi; (Umumi ve hususi aflar ve suçtan zarar görenin dâvadan veya şikâyetten vazgeçmesi ve ne zaptolunan eşyanın ne de mal sandığına tediye olunan ağır ve hafif para cezalarının istirdadını icabetmez.) yolundaki hükmü ile yine aynı kanunun; (Ceza hükümlerinin

sukutu, hukuku şahsiye ve istirdadı emval ve tazminat ve masarifi muhakemeye mütaallik hükümlere hâle vermez. Ancak umumi aftan neşet eden sukut, masarifi muhakemenin tahsili hakkında Hazinenin mutalebe hakkını dahi ıskat eder.) yolundaki sarahati havi 120 ncü maddesi muvacehesinde 5765 sayılı Af Kanunu neticesinde zabıt ve müsadere edilen eşyaların ve istirdadedilen maaş kesintilerinin iadesine kanuni imkân bulunmadığından tefsire mahal olmadığına karar verilmiş olmakla Umumi Heyete arz edilmek üzere Yüksek Riyasete sunulur.

Adliye En. Reisi

Bu M. M.

Muğla

Konya

N. Özsan

H. Özyörük

Kâtip

Kocaeli

Çanakkale

S. Dinçer

Muhalifim

S. Sezgin

Ankara

Aydın

Z. Gökçer

N. Geveci

İmzada bulunamadı

Aydın

Balıkesir

C. Ülkü

Söz hakkım mahfuzdur

V. Asena

Çankırı

Çoruh

Çorum

C. Boynuk

M. Ünal

M. K. Binerbay

Denizli

Diyarbakır

Erzincan

İ. Hadımlıoğlu

M. H. Ünal

S. Perinçek

Erzurum

Erzurum

Eskişehir

Z. Çavuşoğlu

A. Eryurt

H. Sezen

İsparta

Kayseri

Konya

S. Bilgiç

O. N. Deniz

H. Aydınmer

Malatya

Maraş

N. Ocakcioğlu

M. Özsoy

İmzada bulunamadı

**Rize Mebusu İzzet Akçal ve Niğde Mebusu Hüseyin Avni Göktürk'ün,
Hâkimler Kanununun 62 nci maddesinin tefsiri hakkında tavriri ve
Adliye Encümeni mazbatas1 (4/148)**

7 : XII . 1955

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reislığıne

Türkiye Büyük Millet Meclisinin IX neu Devresinde Hâkimler Kanununun 62 nci maddesinin tefsiri hakkında verilen tavriri Adliye Encümeninde tetkik edilerek 30 . VI . 1953 tarihinde reddedilmiş ve encümen mazbatas1 Umumi Heyetin ruznamesine alınmış iken Büyük Millet Meclisinin seçimi yenileme kararı vermesi üzerine görüşülmesi mümkün olamamıştır.

Hâkim teminatıyla alâkasına mebni hükümsüz kalan tefsir tavririmizi yeniden hazırlıyarak esbabı mucibesıyla birlikte tavriri ediyoruz.

Muktazasının ifasına müsaadelerinizi arz ederiz.

Rize Mebusu
İ. Akçal

Niğde Mebusu
C. Kavurmacıođlu

MUCİP SEBEPLER

I - Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun 8 nci maddesinde, kaza hakkının müstakil mahkemeler tarafından istimal olunacağı sarahaten zikredilmektedir. Kanunun bu açık hükmü, hâkimlerin istiklâli müessesesine verilen ehemmiyetin bâriz ve katî bir ifadesidir. Hâkimin müstakil olması lüzumu adaletin söz götürmez bir kaidesidir. Hattâ; bu ihtiyaç Devlet bünyesinin temel taşıdır. Keza, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun 54 neu maddesinde de bu istiklâl mücerret arz ettiği ehemmiyete binaen tekrar edilmiştir.

II - Hâkimler Kanununda yer alan hâkimlik teminatı, hâkimin şahsı için verilmiş değildir. Bu teminat, vatandaşlara verilmiştir. Adalete verilen bir teminatdır. Öyle ki, hâkim huzuruna çıkan veya çıkarılan, çıkacak veya çıkarılacak her fert şunu katıyetle bilmelidir ki, hâkim hükmünü verirken hiçbir tesir altında değildir. Hâkimi, hiçbir endişe adaletin tatbikinden alakoyamayacaktır. Çünkü hâkim her hangi bir endişe ile karşı karşıya değildir. Hâkim hükmünü verirken yalnız kendi vicdanının sesini duyacaktır.

III - Hâkimin istiklâline dair bahsi geçen hükümler, Teşkilâtı Esasiye Kanununun kaza hakkına mütaallik açık prensiplerine ve 53 nü maddesine dayanılarak tedvin edilmiş bulunan Hâkimler Kanununa aksettirilmiştir. O kadar ki, teminatın arz ettiği bu ehemmiyet muvacehesinde (Hâkimlik teminatı) başlığı altında müstakil bir bab halinde Hâkimler Kanununda hususi bir mevki işgal etmektedir. Bu babın birinci maddesi olan Hâkimler Kanununun 79 neu maddesinde (3 nü sınıf hâkimliğin 7 nci derecesine geçmiş olanlar hâkimlik teminatını kazanırlar. Hâkimlik teminatını kazananlar, bu kanunda konulmuş olan hükümler dışında :

A) Bir mahkemenin ilgası veya kadrosunun tenkisi sebeplerine müstenit olsa bile maaşlarından mahrum edilemezler.

B) Muvafakatleri olmaksızın terfi suretiyle dâhi olsa mevki ve memuriyetleri değiştirilemez.

C) Vekâlet emrine alınamaz.)

Denilmektedir. Görülüyor ki;

Hâkimliğin yedinci derecesine geçmiş olanlar, hâkimlik teminatı kazanırlar. Bu teminatı kaza-

nan bir hâkimin muvafakati olmaksızın terfian dahi olsa mevki ve memuriyeti değiştirilemez. Yukarıda arz ettiğimiz gibi mücerret fertlerin teminatı, daha doğrusu adaletin teminatı için konmuş olan bu esaslar ancak adaletin tehlikeye düştüğü anlarda ve sadece bu kanunda tasrih edilen istisnai hükümlere dayanılarak ihlâl edilebilir. Bu hükümler de, yalnız Hâkimler Kanununun 81 nci maddesinde tahdidi bir surette ve açıkça gösterilmiş bulunacaktır :

(Bir dairede birleşmeleri kanunen caiz olmayanlardan sonradan tâyin olunan ve yeniden tahdüs etmiş sebep dolayısıyla birleşmeyecek olanlardan kıdemsizi rızası alınmadan başka yere kaldırılır.

2. Buldukları yerde kendi kusurları olmaksızın her hangi bir sebeple hâkimliğin istilzam eylediği şeref veya bitaraflık dairesinde vazife göremeyeceği ve bulunduğu yerde bekası memuriyetinin nüfuz ve itibarını haleldar edeceği yahut memuriyet yerlerindeki işlerin çokluğuna ve çeşidine göre vazifede icabeden sürat ve muvaffakiyeti gösteremediği tahkikat ve vesaik ile anlaşılan hâkimler, inzibat meclisi kararıyla rızalarına bakılmaksızın başka yere naklolunurlar.) hükmünü ihtiva etmektedir.

Bu maddenin incelenmesinden anlaşılıyor ki, yukarıda arz ettiğimiz gibi adaletin tahlikeye düştüğü yerde hâkimlik teminatı kalmaz ve bu tehlike ya fiilîdir, maddenin birinci fıkrasında olduğu gibi yahut da hukukidir. İkinci fıkrasındaki hüküm gibi. Tahvil kararını Adliye Vekili şahsan değil, bu haller tahkikat ve vesaik ile tebeyyün ettikten sonra inzibat meclisi kararıyla verilir. Bu hallerde, hâkimin talebine lüzum olmadığı, maddede tasrih edilmiştir.

Bu hükümlerin ışığı altında Hâkimler Kanununun 62 nci maddesini gözden geçirelim. Madde aynen şudur :

(Her hâkim ve müddeiumumi Ayırma Meclisince ehil olduğu gösterilen meslekte terfi eder. Ancak, mümtaz olarak veya tercihan terfi lâyük görülen hâkimler Ayırma Meclisi mütalâasına bağlanmaksızın ve bunun haricinde olan hâkimler Ayırma Meclisinin mütalâası alınmak suretiyle müddeiumumiliğe naklolunabilirler).

Yukarıda tafsilen arz ettiğimiz gibi Hâkimler Kanununun dayandığı prensiplere göre kaza mensupları hakkındaki nakil muamelelerinin tanzimi munhasıran Ayırma Komisyonuna aittir. Âdiyen terfi etmiş bir hâkimin meşgul olduğu bir sahadan başka bir saha olan müddeiumumilik sahasına alınması bu nizamı pek tabii olarak bozabilir. Onun için bu şekilde terfi etmiş bir hâkimin müddeiumumi olabilmesi Ayırma Komisyonunun müspet mütalâasına bağlıdır. Tercih, veya mümtazen terfi edenler için mütalâaya lüzum yoktur. Çünkü üstün başarı göstermişlerdir. Yeter ki muvafakatleri olsun.

Mücerret adaletin ehemmiyet ve selâmet üzere tecellisinin tanzimi için konmuş olan bu hüküm hiçbir zaman adaletin ana prensibi olan teminat kaidesinin ihlâli için bir mesnet teşkil edemez. Aksi halde kaçamaklı hukuk muamelesi, daha doğrusu âmme hukuku sahasında kanuna karşı hile işlemelerine imkân vermiş olmak mahiyetini taşır. Zira bu takdirde Adliye Vekili az müsait şartlar içinde haiz olmadığı bir salâhiyeti; hâkim veya müddeiumumi lehine daha kuvvetli bulunan şartlar dairesinde haiz bulunmak gibi mütezat, gayrimantiki ve nâkabili kabul bir neticeye varılmış olur. Kaldı ki, aksi görüş hemen de adaleti sarsar. Âdiyen terfi etmiş bir hâkime daha üstün bir başarı göstererek muvaffak olmuş tercih ve mümtazen terfi eden bir hâkimden daha üstün bir hak ve teminat bahşedilmiş olur ki kanaatimizce, bu hal ne adalet ne mantık ve ne de kanun anlayışına uyar.

62 nci maddenin 19 yıl sonra aldığı tatbik seyri, Adalet Vekâletince mümtaz ve tercihli hâkimlerin teminatını ihlâl edici mahiyette tecelli etmektedir, bu tatbikat yanlıştır.

Yukarıda tafsilen arz ettiğimiz gibi yedinci dereceye geçen her hangi bir hâkimin müddeiumumiliğe nakli için muvafakatinin alınması lüzumuna kaniiz. Nitekim 62 nci maddede, 81 nci maddede olduğu gibi «Rızasına bakılmaksızın» yolunda hüküm yürütülmemiştir.

Bu itibarla; 62 nci maddesinin, Hâkimler Kanununun umumi prensibi bakımından arz edilen şekilde tefsiri icabettiği mütalâasındayız.

Tefsir metni

2556 sayılı Hâkimler Kanununun 19 . VI . 1940 tarih 3885 sayılı Kanunla tadil edilen 62 nci maddesindeki (Her hâkim ve müddeiumumi ayırma meclisince ehil olduğu gösterilen meslekte terfi eder. Ancak, mümtaz olarak veya tercihan terfie lâyük görülen hâkimler ayırma meclisi mütalâasına bağlanmaksızın ve bunun haricinde olan hâkimler ayırma meclisi mütalâası alınmak suretiyle müddeiumumiliğe nakledilebilirler) hükmü, mümtaz ve tercihli olarak terfi eden ve hâkimliğin yedinci derecesine geçmiş olan hâkimler hakkında mezkûr kanunun 79 ncu maddesinin birinci fıkrasındaki mutlâk teminat hükümlerine tevfikân muvafakatleri alınmak kaydıyla tatbik edilmesi icabeder.

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye Encümeni

Esat Ni. 4/148

Karar No. 14

27 . XII . 1955

Yüksek Reisliğe

Hâkimler Kanununun 62 nci maddesi : Bu kanunun 79 ncu maddesinde hâkimler için konulmuş bulunan teminatın bir istisnası mı, yoksa hâkimlik sınıfından müddeiumumilik sınıfına geçebilmek için mevzu usul ve şart mı olduğu tereddüt ve ihtibahı mucibolduğundan bahsile evvelce Rize Mebusu İzzet Akçal tarafından Büyük Millet Meclisi Reisliğine sunulmuş bulunan tefsir teklifi Adliye Encümeninde bil-müzakere ekseriyetle reddedilmiş ve fakat seçimin yenilenmesi ve Büyük Millet Meclisinin onuncu devreye intikali sebebiyle hükümsüz kalmış idi. Bu kere yine Rize Mebusu İzzet Akçal ile Niğde Mebusu Hüseyin Avni Köktürk taraflarından aynı mahiyeti taşıyan yeni bir teklif ile mezkûr maddenin tefsiri talebi tekrar edilmiş bulunduğundan Adliye Encümeninde Adliye Vekili Hüseyin Avni Göktürk huzuriyle usulen yapılan müzakere ve münakaşa sonunda aşağıdaki karar ittifakla verilmiştir.

1. Her şeyden evvel şurası umumiyetle müsellemendir ki; kaza cihazını ve onun faaliyetini hiçbir kuvvetin tesiri altında bırakmamayı teminen Devletin yapısını gösteren Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun 54 ncu maddesinde : (Mahkeme hükümlerinin ne Büyük Millet Meclisi ve ne icra kuvvetince bir veçhile tebdil, tağyir, tehir ve ahkâmının infazına mümanaat edilemeyeceği) temel bir kaide olarak vez'edilmiş ve

maddenin ilk fıkrasında da (hâkimler bilcümle dâvaların muhakemesinde ve hükmünde müstakil ve her türlü müdahâlâtan azade olup ancak kanun hükmüne tâbidirler) hükmiyle onların verecekleri kararların kıymet ve ehemmiyetini korumak için hükümden evvel hâkimin istiklâli düşünölmüştür.

Esas Teşkilât Kanunumuz, bununla da iktifa etmiyerek yine 55 nci maddede (hâkimler kanunen muayyen olan usul ve ahval haricinde azlolunamazlar) sarahatiyle de o istiklâlin müeyyidesi tesbit edilmiştir.

Bu maddeleri takibeden 56 ve 57 nci maddelerin ihtiva eylediği hükümler ise, hâkime bahşedilen istisnai durumun ehemmiyetini belirtmesi bakımından temel kaidenin müstenidatını teşkil eylediği şüphesiz bulunmuştur.

Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun mahkemeler ve onları vücuda getiren hâkimler üzerinde bu kadar hassasiyetle durmasının sebepleri izah külfetinden müstağnidir. Yalnız şu ciheti belirtmek lâzımdır. Hâkim de âmmé hizmeti gören bir memur olmakla beraber diğer memurlardan büsbütün farklı bir durumda olduğu açık bir hakikattir.

Zira hâkimin görmekte olduğu işin ehemmiyeti ve hususiyeti birçok ayrı şartların ve ayrı bir hukuk nizamının mevcudiyetini gerekli kılmıştır.

Esas Teşkilât Kanunumuzun 8 nci maddesi : (Kaza hakkı, millet adına usul ve kanun hükümlerine göre müstakil mahkemeler tarafından kullanılır) diyor. Bu hak, milletin hakkıdır. Asla şüphe edilemez ki : Adalet cihazı müstakil olan milletler, mevcudiyetlerini tanıtabilen milletlerdir. Mahkemelerin millet adına iş görebilmeleri için de hâkimlerin hiç kimseden emir almamaları ve hiçbir tesir ve nüfuz altında bulunmamaları lâzımdır.

Mevzuatımızda, şimdiye kadar hâkimin istiklâl ve her türlü müdahaleden azadeliğini ve bunlar hakkında icra organının takdiri tasarruflarını önleyici hükümler, açıkça ancak 2556 sayılı Hâkimler Kanununda bir faslı mahsus olarak yer almış bulunmaktadır. Filhakika 1926 senesinde yürürlüğe giren 766 sayılı Hâkimler Kanununda böyle bir teminat hükümleri taşıyan fasıl bulunmamakla beraber orada da hâkimlerin tâyin, terfi, tahvil ve haklarında inzıbatî mahiyette cezalar verilmesi hususları, ekseriyeti hâkimlerden mürekkebolan intihap encümenlerine tevdi edilmişti. 2556 sayılı Kanun ise bu salâhiyetleri esaslı bir sisteme tâbi tutarak yine ayırma komisyonları denilen heyetlere vermiş ve Adalet Vekâletine yalnız bu komisyon kararlarının tatbiki salâhiyetini tevdi eylemiştir. Bu sebeple hâkimlik teminatını; her şeyden evvel hâkimler için bir imtiyaz ve deruhde eyledikleri kaza vazifesinin bir icap ve zarureti olarak tanımak lüzumu aşıkardır.

Müddeiumumiler teşkilâtının hâkimlikle hiçbir alâka ve münasebeti bulunmadığı ve icra organının mümessilleri olmaları sebebiyle bu teşkilât mensuplarının vazifelerini ve durumlarını hâkimlere temin olunan haklarla mukayeseye bittabi lüzum ve mahal yoktur.

2. Hâkimler Kanununun 79 neu maddesinden 82 nci maddesine kadar dört maddede belirtilmiş esas olan teminat hükümleri ile istisnalar şunlardan ibarettir.

Teminat hükümleri :

A) Bir mahkemenin ilgası veya tenkisi sebeplerine müstenidolsa bile maaşlarından mahrum edilemezler.

B) Muvafakatleri olmaksızın terfi suretiyle dahi olsa mevki ve memuriyetleri değiştirilmez.

C) Vekâlet emrine alınamazlar.

D) Emeklilik kanunu hükümleri dışında tekaüde sevk olunamazlar.

Bu dört bentte tasrih edilmiş olan teminatın istisnaları ise 79 neu maddeden sonraki maddelerde işaret olunmuştur.

İstisna maddesi :

81 nci madde : [Bir dairede birleşmeleri kanunen caiz olmayan hâkimlerden, sonra tâyin olunması rızası olmadan dahi başka yere kaldırılır.

Buldukları yerde kendi kusurlarından mütevellidolmayan her hangi bir sebeple hâkimliğin istilzam eylediği şeref ve bitarafılık dairesinde vazife göremeyeceği tahkikat ile anlaşılın Hâkimler İnzıbat Meclisi kararı ile rızalarına bakılmaksızın başka yere nakil olunurlar.]

79 neu maddenin sarîh metnine göre teminat. Üçüncü sınıf hâkimliğin 7 nci derecesine geçmiş olan yani 60 lira kadro maaşı olan hâkimler hakkında caridir. 60 liradan evvelki derecelerde bulunanlar teminattan istifade edemezler.

Kanun tekniği ve tedvin usulü bakımından her kanunda evvelâ ana kaide konulur, ondan sonra istisnalar zikredilir. Hâkimler kanununda da dördüncü bap olarak hâkimler teminatı hükümleri konulmuş ve bundan sonra istisnalar gösterilmiştir.

Halbuki tefsir mevzuunu teşkil eden 62 nci madde (Tâyin, terfi, tahvilî mezuniyet ve tekaüt) hükümlerini taşıyan üçüncü babın birinci faslında. Bu fasılda muavinlerle hâkim ve müddeiumumilerin tâyin, terfi ve tahvillerinden bâkîs bulunduğu için tabiatıyla hâkim teminatı ile bir alâkası yoktur.

Görülüyor ki, kanun, hâkimin rızasına bakılmaksızın yerinin değiştirilebileceği hallerde daima (rızalarına bakılmaksızın) kaydını koymuştur.

Halbuki tatbikatta istisna diye gösterilen maddelerde böyle bir kayda tesadüf edilmemektedir. Zaten 62 nci maddenin 2556 sayılı Hâkimler Kanununun ilk şekliyle sonradan 25 Haziran 1940 tarihinde 3885 sayılı Kanunla değişen metni arasındaki fark da bunu göstermektedir.

62 nci maddenin ilk şekli şu idi : (Her hâkim ve müddeiumumi, Ayırma Meclisiince ehil olduğu gösterilen meslekte terfi eder. Ancak terfi sırasında bunlardan mümtaz olarak veya tercihan terfiye lâyık görülenleri, Adliye Vekili, Ayırma Meclisinin mütalâasıyle bağlanmaksızın istih-

kak kazandıkları sınıf içinde hâkimlikten müddeiumumiliğe ve müddeiumumilikten hâkimliğe tâyin edebilir.)

3885 sayılı Kanunla bu maddenin aldığı şekil ise (her hâkim ve müddeiumumi, Ayırma Meclisince ehil olduğu gösterilen meslekte terfi eder. Ancak mümtaz olarak veya tercihan terfielâyık görülen hâkimler Ayırma Meclisi mütalâasına bağlanmaksızın ve bunun haricinde olan hâkimler, Ayırma Meclisi mütalâası alınmak suretiyle müddeiumumiliğe naklebilebilirler).

Her iki şekle göre bütün hâkim ve müddeiumumilerin ehliyetleri bakımından hangi meslekte istihdam edilecekleri Ayırma Meclisince tesbit edilmiş ise yalnız o meslekte terfileri bir esas olarak taknin edilmiştir. Bundan sonra mümtaz veya tercihli olarak terfielâyık görülenler Ayırma Meclisi mütalâası ile bağlanmaksızın müddeiumumiliğe alınabilirler.

Bu muameleyi Hâkimler Kanunu esaslarına göre kısaca belirtmek lâzımgelirse yapılacak iş şudur. Bütün hâkimler ve müddeiumumiler için Ayırma Meclisince tanzim edilen defterde hukuk, ceza veya ticaret hâkimliklerinde veya müddeiumumilik mesleklerinin hangisinde istihdam edileceği gösterilmiş ise aslanan bu defter haricine çıkmamak ve sırası gelince terfilerini, kendilerine defterde verilmiş sıraya göre yapmaktadır. Eğer hâkimin rızasıyla meslekinin değiştirilmesi muvafık görülüyorsa yine esas kaideye göre Ayırma Meclisinin mütalâası alınmadan meslek değiştirilemeyeceği için bu meclisin mütalâası alınmak iktiza ederdi. Fakat mümtaz veya tercihli terfielâyık Ayırma Meclisince karar verilmişse bu gibi hâkimler her meslekte istihdam kabiliyetli olduğundan bunlar için tekrar meclisten mütalâa alınmaya mahal görülmemiş ve madde bunun için sevk edilmiş iken hilâfına olarak ve hiçbir mesnet gösterilmeden ve bahusus hâkimlik teminatı asla gözetilmeden maddedeki hükümlerin ruh ve medlûlüne aykırı olarak istenildiği zamanda meslek değiştirmeye vekâleti salâhiyetli kılmak, teminat hükümlerini hiçe saymak ve maddenin sebebi tedvinini bir tarafa bırakmak olur.

Hâkim, rızasına bakılmaksızın müddeiumumiliğe, müfettişliğe ve diğer vazifelere kayıtsız ve şartsız alınabilecek ise o halde hâkimler kendileri için konulmuş bulunan teminattan nerede ve ne zaman istifade edeceklerdir?

Kaldı ki : 62 nci maddenin ilk şeklinde belki teminat hükümlerine aykırılık mahiyetinde tefsir ve telâkkiye müsait olacak gibi (Adliye Vekili Ayırma Meclisinin mütalâasıyla bağlanmaksızın hâkimlikten müddeiumumiliğe ve müddeiumumilikten hâkimliğe tâyin edebilir.) diye yazılı olan hüküm 3885 numaralı Kanunla değişen şekilde (Adliye Vekili tâyin edebilir) cümlesi kaldırılarak (mümtaz ve tercihli olanlar bilâmütalâa ve âdiyen terfi edenler meclisin mütalâası alınmak suretiyle müddeiumumiliğe nakil edilebilirler.) cümlesi ikame edilmiştir.

Bu madde teminatın asla bir istisnası değildir ve olamaz.

Biraz evvel izah edildiği üzere 62 nci madde, munhasıran Ayırma Meclisinin tanzim ettiği defterde her hâkim için tesbit ve tâyin edilen mesleklerde meslekten gayrı diğer mesleklerde istihdam edilemeyeceğini bir kaide ve esas olarak vaz'ylediği için bunun hilâfına hareketin hangi şartlar dairesinde mümkün olabileceğini belirtmekten ibarettir. Yoksa hâkim teminatını ihlâl etmek için değildir. Hulâsa; madde terfi sırasında ele alınacak ve hükmü cari olacak bir maddedir. Her istenildiği zaman da vekâlete hâkimler üzerinde bilâkaydüşart tasarruf salâhiyetini göstermek için sevk edilmemiştir.

Hâkimlik teminatı, hâkimin rızası olmaksızın velev terfi suretiyle olsa bile yerinin ve vazifesinin değiştirilemeyeceğinden ve vekâlet emrine alnamıyacağından ibaret olduğuna göre teminatın cari olmıyacağı yerlerde (rızalarına bakılmaksızın) kaydının konulması, - istisnanın tasarihindeki zaruret sebebiyle - behemehal lâzımgelir. Rıza asıl olduğu için, hüküm sevk edilirken asıl kaideden bahsetmeye lüzum tasavvur edilemez. Bu sebepten 62 nci maddede (muvafakatleri alınmadıkça) kaydının konulması için usulî bir icap mevcut değildir.

Temyiz Mahkemesi âzalığı, reisliği ve birinci reisliği ile başmüddeiumumiliği gibi vazifelere tâyin edilecek hâkimlerin muvafakatlerinin alınması lâzımgelmiyeceğine dair Hâkimler Kanununun hiçbir maddesinde açık bir kayıt ve hüküm olmadığına göre yine muvafakatleri gerekir.

Adalet müfettişliklerine tâyin şekil ve şartını gösteren maddede keza rızalarına bakılmaksızın gibi tasarruf serbestisine delâlet edecek bir kayıt yoktur. Adalet müfettişliğine tâyin işinde her

hangi bir hâkimin kadro maaşının 50 lira olması ve bir sene bu derecede bulunmuş olması gibi şartların mevcudiyetini düşünen kanun vâzın, müfettişlik maddesini de buna göre ayarlamış bulunmaktadır.

Müddeiumumilik, müfettişlik ve vekâlet dairelerinde bir vazifeye tâyin hususlarından bahsedilirken hâkimlerin muvafakatleri alınmadıkça bu vazifelere tâyin edilemeyecekleri hakkında taallük ettiği maddelerde bir sarahat bulunmamasından istidlâlen ve bu vazifelerin fiile esas haiz oldukları ehemmiyet noktai nazarından ehil kimseleri getirebilmek maksadıyle rızaya bakılmamak gerektiği hakkındaki tatbikat, hâkimlerin ayrılmaz bir teminatı olan rızayı ihmale münceer olmak tehlikesinden başka hâkimlik esas vazifesini diğer idari ve fer'î vazifelerin dununda telâkki etmek neticesine varmaktadır. İnkârı kabil olmıyan bir hakikattir ki; kaza kürsüsünde millet namına hüküm veren hâkimin rolünü ve vazifesini, meselâ müfettişlik gibi idari mahiyetten ileri geçmiyen ve müddeiumumilik gibi yalnız bir dâvacı vaziyetinde bulunanların yaptıkları vazife ile mukayeseye hiçbir zaman imkân mutasavver olamaz. Kaza faaliyetinin en güç ve vicdanen ve kanunen en büyük mesuliyetli işin, hâkimlik vazifesi olduğu şüphesizdir. Adaletle karşı beslenen itimatı, hâkimlerin haiz olmaları lâzımgelen vasıflar meydana getirir. İktisadi şartların gittikçe karışması; mevzuatın her gün yeni bir ihtiyaca cevap vermek endişesi ile çoğalması modern hayatın ilerlemesi ile muvazi olarak artan muhataralar adalet kapılarına yapılan müracaatları gün geçtikçe artıracaktır. Doğru bir adalet fikrine sahibolmıyan; anlayış ve sezışı kuvvetli, geniş bir kavrayış ve bilgiye malik bulunmıyan hâkim, vatandaşlar arasındaki ihtilâfları nasıl halle muktedir olabilir? Yapılmış olan hukuki bir muamelenin iktisadi ve sosyal faydasının ne olduğunu takdir edecek olan hâkimdir.

Bu kadar güç şartlarla karşılaşan ve onları yenebilmek için yüksek vasıflara ve bilgilere sahibolması iktiza eden hâkimin rolünü bir müddeiumumi veya müfettişin ifa edeceği vazife ile ölçmek bir kıyas maalfarikten başka bir şey değildir.

Bunun içindir ki, hâkimin asıl vazifesi değiştirilirken ondan muvafakatini istihsal etmek hâkimin ruh ve zihniyetinde husule getireceği tabii

olan tereddüt ve itimatsızlığa mâni olmak yönünden lâbüttür, zaruridir.

Kaldı ki : Teminat meselesi bugün birbirine girmiş siyasi cereyanlar karşısında âzami haddine çıkarılmazsa adalet kaziyesi çökmek tehlikesine mâruz kahr.

Hâkimler Kanununun muhtelif maddelerinden birtakım istidlâllerle hüküm istihracına çalışarak hâkimlik teminatını hiçe indirmek değil bilâkis en yukarı derecesine çıkarmak lâzımdır.

Tefsir talebi ile komisyona intikal eden mesele, yalnız 62 nci madde metninden anlaşılabilir mânaya hasredildiği için teminat sadedinde başkaca mütalâa serdi zait görülmüş ve 62 nci madde ilk ve sonraki şekilleri ile tahlil edilerek arz eylediğimiz gibi bir hâkimin müddeiumumilik sınıfına geçirilebilmesi için rıza ve muvafakatinin mutlaka istihsalı lâzımgelceceği teminatın ruh ve bünyesinde ve buna taallük eden hükümlerde açıkça mevcut bulunduğu cihetle bu maddeyi ve yukarda sayılan diğer maddeleri istisnalar idadında sayarak teminat keyfiyetini ihlâl imkân olamayacağı ve kanunun ihtiva eylediği umumi hükümler, tatbik şeklini haklı göstermeye müsait bulunmadığı cihetle bahis konusu olan 62 nci maddenin izah olunan tarzda anlaşılması lâzımgelceceğinden tefsire mahal olmadığına oy birliğiyle karar verildi.

Adliye En. Reisi

Bu mazbata Muharriri

Muğla

Konya

N. Özsan

H. Özyörük

Kâtip

Kocaeli

Aydın

Aydın

S. Dincer

N. Geveci

C. Ülku

Balıkesir

Çoruh

Denizli

V. Asena

Muhalifim

I. Hadımlıoğlu

M. Önal

Erzinean

Erzurum

Erzurum

S. Perinçek

A. Eryurt

H. Ş. İnce

Eskişehir

Hatay

Kırşehir

H. Sezen

A. F. Atahan

M. Mahmudoğlu

Konya

Konya

Malatya

H. Aydınlar

T. F. Baran

N. Ocakcioğlu

İmzada bulunamadı

Malatya

Maras

Sivas

M. Z. Tulunay

M. Özsoy

Ş. Ecevit

İmzada bulunamadı

Yozgad

Zonguldak

Çanakkale

M. Ataman

N. Kirişcioğlu

S. Sezgin

Devre : X

İçtima : 2

S. SAYISI : 31

Hava Sınıfı Mensuplarına Verilecek Zamlar ve Tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanunun 4334 sayılı Kanunla değişen 14 ncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Millî Müdafaa ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/136)

T. C.

Başvekâlet

28 . VII . 1953

Muamelât Umum Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 6 - 2215, 72/199

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Uçuş esnasında şehit düşen Teğmen İsmail Ergin'in vârislerine Hava Sınıfı Mensuplarına verilecek Zamlar ve Tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanunun 14 ncü maddesi gereğince 2 500 lira tazminat verilmesi mevzuunda Millî Savunma Vekâletinin sureti ilişik 7 . IV . 1953 tarihli ve 8-57676 sayılı yazısı ve ekleri İcra Vekilleri Heyetinin 13 . VII . 1953 tarihli toplantısında incelenerek mezkûr maddenin tefsiri cihetine gidilmesi kararlaştırılmıştır.

Gereğinin yapılmasına müsaadelerini saygılarımla rica ederim.

Başvekil

A. Menderes

Millî Savunma Vekâletinin 7 . IV . 1953 tarihli ve Kanun İşleri Md. 8/57676 sayılı yazısının sureti Başvekâlete

Polatlı Top. Okulu Hava Eğitim Gr. nun bulunduğu yerden eğitim programlarının kısa iniş ve kalkış talimlerini yapmak üzere bir topçu uçağı ile havalanan öğretmen Top. Tğm. İsmail Ergin ile öğrenci P. Üsteğmen Kemal Akdora 10 Nisan 1951 günü saat 10.00 - 10,30 arasında Keskin bölgesinde düşerek şehid olmuşlardır.

Aldıkları görev; dış alanlardan Temelli'ye (Polatlı'nın 30 km. kuzey - doğusunda) gitmekti. Fakat uçuşta bulunan her iki şahsın da kazada şehid olması ve ifadelerinin alınmaması dolayısı ile Keskin'e gitmelerinin hakiki sebebi bilinmemiştir.

Uçağın Temelli yerine Keskin'e gitmiş olması hakkında hâdiseyi mütaakıp tanzim edilen vaka raporlarında; bu subaylardan öğrenici olan Üsteğmen Kemal Akdora'nın Keskin'li bulunmasından kazanın da o civarda vukua gelmesinden vazifenin ve uçuş sahasının dışına çıkılması, lüzum yok iken kısa irtifadan uçarak virile girdikleri gösteriş yapmak istekleri... gibi tamamıyla zan ve tahmine dayanan bir neticeye varıldığı belirtilmiştir.

Halbuki yukarda belirtilen bu netice indî mütalâalara istinadetmesi ve kazanın pilotların yolu şaşırmasından veya bilinmeyen her hangi bir hava tesiri sebebinden Temelli yerine Keskin'e gitmiş olmaları ve orada talimlerini devam ettirirken bilhassa bunlardan birinin öğrenci bulunmasının kazaya sebebiyet vermiş olması da kuvvetle muhtemel görülmektedir.

Esasen alçak irtifadan uçuş viril gibi hareketlerde topçu pilotlarının öğrenmeye mecbur oldukları hareketlerdendir. Hâdisa bu bakımdan da mütalâa edilerek kazada şehidolan Teğmen İsmail Ergin'in vârislerine 3485 sayılı Kanunun 14 ncü maddesine göre verilmesi gereken 2 500 liralık tazminatın tediyesi Polatlı Malmüdürlüğüne gönderilmişse de Polatlı Malmüdürlüğü yukarda arz edi-

len vaka raporlarında ileri sürülen sebeplerden ötürü kazanın vazife dışında vukua geldiğini bildirerek 2 500 liralık tazminatı tediye etmemiştir.

Bunun üzerine durum Maliye Vekâletine sunulmuş Maliye Vekâleti sureti ilişik yazıların tetkikinden de anlaşılacağı veçhile «kazanın vazife dışında ve gerekse vazife ile uçuşa çıktıktan sonra uçuş sahası içinde veya dışında her türlü sebep ve saik neticesi meydana gelen düşmelerde şehid olan pilot ve maddede tadadedilen şahıslara tatbik edilebilir.» şeklinde geniş mânasiyle anlaşılması mümkün olabileceği cihetle bu hâdisede şehitlerin maaş veya tazminata müstehak ailelerinin 5485 sayılı Kanununun 14 ncü maddesi hükmünden istifade edip edemiyebileceklerinin tesbit edilmesi için yorum yoluna gidilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

Bu itibarla keyfiyetin tetkik edilerek 2 500 liralık tazminatın şehit teğmen İsmail Ergin'in vârislerine verilmesini temin bakımından yorum yoluna gidilmesi için gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

M. S. V.
S. Kurtbek

T. C.

Maliye Vekâleti

Bütçe ve M. K. G. Müdürlüğü

115617-8/13483

Millî Savunma Bakanlığına

Saymanlık Müdürlüğünüzün 6 . V . 1952 tarih ve 1-18/36/6201 sayılı yazısında : 10 . IV . 1951 günü eğitim programı gereğince iniş talimleri yapmak maksadiyle Temelli nahiyesine gitmek üzere vazife uçuşuna çıktıkları halde uçuş sahası harici olan Keskin'e gittikleri ve orada gösteri uçuşu yaparken düşerek şehid oldukları anlaşılan Polatlı Hava Okulu Eğitim Grupundan öğretmen İsmail Ergin ile öğrenci üsteğmen Kemal Akdoran'ın 3485 sayılı Kanununun 4334 sayılı Kanunla muaddel 14 ncü maddesi gereğince vârislerine tazminat verilip verilemeyeceği hususu sorulmaktadır.

Hâdiseye tatbik edilip edilemeyeceği hususunda tereddüde düşülen ve hâdisenin vukuu sırasında hükmü yürürlükte bulunan 3485 sayılı Kanununun 4334 sayılı Kanunla muaddel 14 ncü maddesinde meydana ve seferde vazife ile uçuş esnasında düşen pilota olan veya olmayan uçucularla hava sınıfında müstahdem askerî memurlardan şehidolanların maaşa müstahak ailesi efradına... maaş tahsis olunur.

Bu suretle... maaşa müstahak ailelerine ve maaşa müstahak ailesi olmadığı surette kanuni mirasçılara irsi hisseleri nispetinde tevzi edilmek ve bir defaya mahsus olmak üzere tazminat olarak 2 500 lira verilir, diye yazılıdır.

Uçuş esnasında şehit düştüğünden dolayı kanuni mirasçılara 2 500 lira tazminat verilmesi istenilen Topçu Tğm. İsmail Ergin'in sureti şahadeti hakkında Polatlı Mal Müdürlüğünden alınan bilgiye nazaran merhum 10 . IV . 1951 günü öğrenci üsteğmen Kemal Akdora ile birlikte eğitim programının B. devresinin kısa iniş talimlerini yapmak üzere hariç meydan mahalli olan Temelli nahiyesine gitmek üzere meydana kalktıkları halde vazife dışı bir hareketle uçuş sahası haricinde olan Keskin'e giderek indikleri ve oradan havalanarak gösteri yaparken pikeden çıkamıyarak düştükleri anlaşılmaktadır.

Yukarıda metni yazılı 14 ncü madde hükmüne istinaden şehidolan uçucuların vârislerine tazminat verilebilmesi için maddede açık bir şekilde tesbit edildiği üzere uçucuların vazife ile uçuş esnasında düşmüş olmaları şart koşulmaktadır. Askerler için vazifenin nedemek olduğunu tâyin ve tesbit eden 2771 sayılı Ordu Dahilî Hizmet Kanununun 7 nci maddesinde ise vazife hizmetin icabettirdiği şeyi yapmak ve menettiği şeyi yapmamaktır ve bu kanunun 6 nci maddesinin-

de de hizmet yazı veya sözle emredilen veya nehyedilen işlerdir, denilmiştir. Bu hükümler muvacehesinde kendilerine emredilen Temelli Nahiyesine gitmeyip emir harici Keskinine giden ve orada düşerek şehidolan İsmail Ergin vârislerine tazminat verilemeyeceği düşünülebilirse de; mezkûr maddeyi vazife ile uçuşa çıktıktan sonra uçuş sahası içinde veya dışında her türlü sebep vesâik neticesi meydana gelen düşmelerde şehidolan Pilot ve maddede tadadedilen şahıslara tatbik edilebilir. şeklinde geniş mânasiyle anlamak da mümkündür. Bu itibarla düşüş hâdisesinde şehitlerin maâşa veya tazminata müstahak ailelerinin mezkûr 14 ncü madde hükmünden istifade edip edemeyeceklerini tesbit etmek üzere kanunun yorumlanması uygun olacağı mütalâa olunmaktadır.

Bu görüşümüze iştirak edildiği takdirde kanunun yorumlanması için gereğinin yapılmasına müsaadelerini arz ederim.

Maliye Bakanı

T. C.

Maliye Vekâleti

Bütçe ve M. K. G. Müdürlüğü

Emeklilik

Sayı : 115617 - 8/4625

13 . IV . 1953

Milli Savunma Vekâletine

Kara Kuvvetleri Kumandanlığı Topçu Dairesi Başkanlığı ifadeli 14 . I . 1953 tarih ve 10155/317706 sayılı yazıları karşılığıdır :

10 . X . 1952 tarih ve 13483 sayılı tezkeremizde tafsilen izah edildiği üzere, uçuş sahası dışında ve emir harici uçuş esnasında şehit düşen İsmail Ergin vârislerine 4334 sayılı Kanunun 14 ncü maddesi hükmüne istinaden tazminat verilmesi mümkün değildir.

Ancak yine evvelki yazımızda izah edildiği üzere müteveffanın vârislerine mülga 4334 sayılı Kanunun 14 ncü maddesine istinaden tazminat verilebilmesinin temini, istihsal olunacak bir tefsir kararıyla veya yeniden vaz'olunacak bir kanun hükmüyle mümkün olabileceği mütalâaten arz olunur.

Maliye Vekili Y.

İmza

Millî Müdafaa Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Millî Müdafaa Encümeni

Esas No. 3/136

Karar No. 17

9 . XI . 1955

Yüksek Reisliğe

Uçuş esnasında şehit düşen Teğmen İsmail Ergin'in vârislerine, hava sınıfı mensuplarına verilecek zam ve tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanununun 14 ncü maddesi gereğince 2 500 lira tazminat verilmesi icabedip etmiyeceğinin tâyini için mezkûr maddenin tefsiri lüzumu İcra Vekilleri Heyetince 15 . XI . 1954 tarihinde kararlaştırılmış ve keyfiyet komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla Millî Müdafaa mümessili de hazır olduğu halde tetkik edildi.

Hâdise : Polatlı Topçu Okulu Hava Eğitim Grubunun bulunduğu yerden eğitim programlarının kısa iniş ve kalkış talimlerini yapmak ve Polatlı'dan Temelli'ye kadar gitmek üzere bir topçu uçağı ile havalanan öğretmen topçu Teğmeni İsmail Ergin ile öğrenci piyade Üsteğmeni Kemal Akdora'nın 10 Nisan 1951 günü saat 10 ve 10,30 sırasında Keskin bölgesinde düşerek şehid oldukları;

Bu subaylardan öğrenci olan Üsteğmen Kemal Akdora'nın Keskinli bulunmasından ve kazanın da o civarda vukua gelmesinden ve vazifenin ve uçuş sahasının dışına çıkılarak lüzum yok iken kısa irtifaden gösteriş yapmak istedikleri yüzünden kazanın vukua gelmiş olduğu beyaniyle Polatlı Malmüdürlüğünün, kanunen müstahak oldukları 2 500 liralık tazminatı vârislerine tediye etmediği hususlarından ibarettir.

Tetkik edilen 3485 sayılı Kanununun 4334 sayılı Kanunla tadil edilen 14 ncü maddesinde açık bir şekilde tesbit edildiği üzere uçucuların vazife ile uçuş esnasında düşmüş olmaları ailelerinin tazminata istihkakları için kâfi bir şart olarak kabul edilmiş olduğu ve her hangi bir hava tesiri sebebiyle uçucuların gösterilen yoldan inhirafa mecbur kalmaları da derpiş edilmek mezkûr madde bu düşünce ile umumi bir şekilde tertibolunduğu anlaşılmış ve kanun vâzının bu mevzuda mebdai hareketin vazife ile başlamış olmasını kâfi görerek tatbikatta geniş mânada anlaşılmasını istilzam etmiş olduğu ve binaenaleyh kanunun açık olan bu hükmünün tefsirine mahal olmadığı kanaatine varılmıştır.

Havalesi gereğince Bütçe Encümenine vermek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Millî Müdafaa En. R. V.

Mazbata M.

Elâzığ

M. Şevki Yazman

Ankara

S. Kurtbek

Niğde

Z. Üner

Trabzon

S. Orberk

Kâtip

Erzincan

M. Rahmi Sanalan

Kastamonu

A. M. Tanöver

Tokad

H. Bozbeyoğlu

Urfa

S. Önhon

İmzada bulunamadı

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe Encümeni

Esas No. 3/136

Karar No. 12

29 . XII . 1955

Yüksek Reisliğe

Hava sınıfı mensuplarına verilecek zamlar ve tazminler hakkındaki 3485 sayılı Kanununun 4334 sayılı Kanunla değişen 14 ncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâletin 28 . VII . 1953 ta-

rihli ve 72/199 sayılı tezkeresi encümenimize havale ve encümenimizce ittihaz olunan karar Umumi Heyete arz edilmiş ise de devrei intihabiyenin sona ermiş olmasından hükümsüz evrak

meyanında kalmış ve tekrar görüşülmesi hakkında yine Başvekâletin 6 . XII . 1954 tarihli ve 72/199 sayılı tezkeresi üzerine dosya Millî Müdafaa Encümeni mazbatası ile birlikte yeniden encümenimize havale edilmiş olmakla Millî Müdafaa ve Maliye vekâletleri mümessilleri hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi.

Hâdise, gerek Başvekâlet tezkeresine merbut mütalâada ve gerek meseleyi bidayeten tetkik eden Millî Müdafaa Encümeni mazbatasında belirtildiği üzere eğitim programı gereğince kısa iniş ve kalkış talimleri yapmak maksadiyle Polatlı'dan 30 kilometre mesafede olan Temelli nahiyesine gitmek üzere vazife uçuşuna çıkan öğretmen Teğmen İsmail Ergin ile öğrenci Üsteğmen Kemal Akdura'nın Keskin'de düşerek şehit olmaları üzerine vârislerinin 4334 sayılı Kanunun 14 ncü maddesine istinaden tazminat istemeleri muvacehesinde şehit öğrenci Üsteğmen Kemal Akdura'nın Keskinli olması ve vazifenin uçuş sahasının dışına çıkılmasına lüzum yokken Keskin'de kısa irtifadan gösteri uçuşları yaparken kazanın vukua gelmiş olması sebepleriyle Maliye Vekâletince mevzuubahis kanunun 14 ncü maddesinin vazife ile uçuşa çıktıktan sonra uçuş sahası dışında her türlü sebep neticesi meydana gelen düşmelerde şehidolanlara madde hükmünün tatbiki tereddüdü mucibolduğundan tefsir talebinde bulunulmuştur.

Encümenimizde cereyan eden müzakerelerden sonra Encümenimizce evvelce kabul olunan karara uyularak, 4334 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinde derpiş edildiği üzere havacılarımızın vazife uçuşları esnasında düşmüş olmaları ailelerinin tazminata hak kazanmalarını mucibolacağı ve her hangi bir sebeple olur ise olsun uçuş sahasından ve yolundan inhirafa mecbur kalmaları halini de nazara alarak maddenin umumi ve şâmil mânada tedvin edilmiş olduğu ve kanun vâzınının mebdei hareket olarak uçu-

şun vazife ile başlamış olmasını kâfi gördüğü cihetle bu sarahat muvacehesinde maddenin tefsirine mahal olmadığına ekseriyetle karar verilmiştir.

Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	M. M.
Balıkesir	Kırklareli	Giresun
Muhalifim	Ş. Bakay	M. Şener
H. İmre		
Kâtip		
Balıkesir	Afyon K.	Antalya
M. H. Timurtaş	Muhalifim	K. Akmanlar
	M. Â Ülgen	
Antalya	Aydın	Çankırı
A. Tokuş	Z. Uray	T. Uygur
Çorum	Diyarbakır	Erzurum
Y. Gürsel	H. Turgut	Muhalifim
		Ş. Erker
Eskişehir		Gaziantep
A. Potuoğlu		E. Cenani
İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı
İçel	İstanbul	İzmir İzmir
İ. Gürgen	N. Â. Sav	A. Aker B. Bilgin
Konya		Niğde
R. Birand		A. N. Kadıoğlu
		İmzada bulunamadı
Ordu	Ordu	Rize
Muhalifim	S. İşbakan	H. Agun
R. Aksoy		
Rize	Seyhan	Seyhan
İ. Akçal	S. Barı	A. Topaloğlu
		İmzada bulunamadı
Siird	Tekirdağ	Tokad
B. Erden	Z. Erataman	Ö. Sunar
Trabzon		Trabzon
S. F. Kalaycıoğlu		İ. Şener
Zonguldak		Zonguldak
S. Ataman		S. Duralı
		İmzada bulunamadı



2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerinde geçen hizmetlerin 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «Aylık ücretli, sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığının tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi ve Muvakkat ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/88)

T. C.
Başvekâlet
Muamelât Umum Müdürlüğü
Tetkik Müdürlüğü
Sayı : 72-197, 6/1480

16 . V . 1953

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerde geçen hizmetlerin, 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «Aylık ücretli sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığı hususunun yorumlanması hakkındaki Maliye Vekâletinin 24 . IV . 1953 tarihli ve 115601 - 1413/5010 sayılı yazısının sureti ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasına müsaadelerini saygılarımla arz ve rica ederim.

Başvekil
A. Menderes

Maliye Vekâletinin 24 . IV . 1953 tarihli ve B. ve M. K. G. Md. Emeklilik 115601-1413/5010 sayılı yazısı suretidir.

Başvekâlet Yüksek Makamına

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünden alınan bir yazıda, 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesi hükmiyle, aylık ücretli daimî vazifelerde geçen hizmetlerin borçlanılmasının kabul edildiği ve 2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenlikleri ise muvakkat mahiyette olduğu halde, ilgililer tarafından açılan idari dâvalar üzerine Şûrayı Devletçe itihaz edilen kararlarla bu öğretmenliklerde geçen hizmetlerin de sözü edilen kanun hükümlerine göre borçlanılmasının kabul edildiğinden ve bu husustaki tashihi karar taleplerinin de reddedilmiş olduğundan bahsile mevzuun yorum yoluyla halledilmesi istenilmektedir.

Filhakika Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı hakkındaki 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinin II işaretli kısmında tasrih edildiği üzere, bu kısımda sayılan yerlerin aylık ücretli sürekli vazifelerinde geçen hizmetlerin borçlanılması kabul edilmiştir.

2624 sayılı Kanunun birinci maddesinde ise «Maarif Vekillîği, orta tahsil mekteplerinde açılan, resmî dairelerden veya hususi işi olanlardan aylık ücretle üç yıl için yardımcı muallim tâyin edebilir.» denilmek suretiyle bu öğretmenliklerin muvakkat olduğu sarahaten ifade edilmiş bulunmaktadır.

Her ne kadar bilâhara kabul edilen 3299, 4504 ve 5286 sayılı kanunlarla bu öğretmenlerin istihdam müddetleri sırasıyla 3,5 ve 3 yıl uzatılmış ise de en son 5286 sayılı Kanunla uzatılan müddetin

bittiği 26 . XII . 1950 tarihinden sonra bu müddet bir daha uzatılmamış ve yardımcı öğretmen istihdamı da bu suretle sona ermiş bulunmaktadır.

Şu hale göre muayyen bir müddet devam eden bu öğretmenliklerde geçen hizmetlerin muvakkat mahiyette bulunması itibarıyla 5434 sayılı Kanununun geçici 65 nci maddesi hükümlerine göre borçlanılmasının mümkün olamayacağı düşünülmekte ise de, açılan idari dâvalar üzerine Şûrayı Devletçe aksine olarak ittihaz edilen kararlar sebebiyle sözü edilen öğretmenliklerde geçen hizmetlerin 5434 sayılı Kanununun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen (Aylık ücretli sürekli vazifeler) meyanında bulunup bulunmadığı hususunda Büyük Millet Meclisinden bir yorum kararı istihsaline müsaade buyurulmasını saygılarımla arz ederim.

Maliye Vekili
H. Polatkan

Muvakkat Encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat Encümen

Esas No : 3/88

Karar No : 2

15 . XII . 1954

Yüksek Reisliğe

2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmeliklerinde geçen hizmetlerin 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen (aylık ücretli, sürekli vazifeler) meyanında bulunup bulunmadığı hususunun tefsir yoluyla halli Maliye Vekâletince talebedilmekle, Başvekâletin 8 . X . 1954 tarih ve 72-197/353 sayılı yazıları ile Yüksek Meclis Reisliğine sunulmuş ve Yüksek Meclisin 12 . XI . 1954 tarihli 3 ncü İnikadında keyfiyetin encümenimizde tetkikine salâhiyet verildiğinden, Maarif, Maliye ve Emekli Sandığı temsilcileri huzurlarıyla mevzu incelendi :

2624 sayılı Kanun Maarif, Vekâletine, açılan, resmî dairelerden veya hususi işi olanlardan aylık ücretle, üç yıl için orta tahsil okullarına yardımcı öğretmen tâyin etmek salâhiyetini vermektedir. Bilâhara ihtiyacın devamı dolayısıyla 3299, 3976, 4504 ve 5286 sayılı kanunlarla bu müddetler sırasıyla üç, üç, beş, üç yıl uzatılmak suretiyle ve son uzatılma müddetinin hitama erdiği 26 . XII . 1950 tarihine kadar on yedi yıl yardımcı öğretmen istihdamına devam edilmiştir.

Emekli Sandığı Kanununun borçlanma hakkındaki hükümleri tetkik edildikte, geçici 65 nci maddenin II nci bendinde, hangi hizmetlerin ne gibi şartlar altında borçlanmaya sayılacağı tadadı olarak zikir ve izah edildiği görülmüştür.

Bu geçici maddenin II nci bendinin (a), (b), (c), (ç) fıkralarında zikredilen memuriyetlerin (aylık ücretli, sürekli vazifelerinde) geçen hizmetlerin borçlanmaya sayılacağı yazılı ise de ;

(Aylık ücretli, sürekli vazifeler) tâbirinden, görülmekte olan hizmetin hem sürekli olması ve hem de aylık ücretli bulunmasının şart ve lâzım olduğu anlaşılmaktadır. Halbuki kanunu mahsusla, muayyen bir müddet için ihdas edilmiş olan yardımcı öğretmenliğin birbirini mütaakıp çıkarılan kanunlarla da 3 - 5 sene gibi tahdidi bir müddetle uzatılmış bulunması bu vazifenin sürekli bir hizmet sayılmasını mümkün kılamayacağı gibi; bu öğretmenlerin almakta oldukları ücretler de aylıklı ücret olmayıp, yaptıkları hizmet saatlerine göre tâyin edilen ve balığı biri diğerine uymaması ve hizmet saatine göre tahakkuk eden ücretlerin Maarif Vekâleti bütçesinde açılan hususi bir fasıldan ödenmesi, kanunun aradığı (aylık ücret) şartına tetabuk etmemektedir.

Ancak mezkûr 65 nci maddenin II nci bendinin (e) fıkrasında, diğer fıkralarda olduğu gibi (Azınlık ve yabancı okulların Maarif Vekâleti tarafından tâyin olunan öğretmenliklerinde) geçen hizmetlerin de borçlanmaya tâbi hizmetler meyanında sayılması bu hakkın, hemen hemen aynı şartları taşıyan yardımcı öğretmenlere de teşmil edilebileceği yolunda bir kanaat hâsıl etmekte ise de, kanunda azınlık ve yabancı okul öğret-

menlerinin borçlanmaya tâbi hizmetler meyanında sayıldığı halde, hususi kanunlarıyla muvakkat vazife olarak kabul edilen yardımcı öğretmenliklerin de, bu hizmette geçen müddetlerinin borçlanmaya sayılacağını zikir ve tâdadetmemiş olduğundan, kanunun sarahaten veya zimnen tasrih ve tâyin etmediği ahvalde kıyas yoluyla tefsir gitmenin uygun düşmeyeceği kanaatiyle tefsir yoluna gidilmemiştir.

Bununla beraber, şahsan Şûrayı Devlete idari dâva açan yardımcı öğretmenler hakkında, (Senelerden beri hususi kanunlarıyla ihdas edilerek temdidedilegelmekte olan ve sabit, muayyen ve daimî bir hizmete taallûku bulunan ve mahiyeti itibariyle muvakkat bir hizmet sayılması mümkün olmıyan yardımcı öğretmenlik vazifesinin geçici bir hizmet telâkki edilerek bu vazifede bulunanların 5434 sayılı Kanun hükümünden istifade ettirilmemesi, azınlık ve yabancı okulların Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tâyin olunan öğretmenliklerinde geçen hizmeti bile gerçevesi dâhiline almış olan mezkûr kanunun gaye ve maksadı ile telif edilemeye-

ceğinden) bahsile bu hizmetlerinin de borçlandırılmasına karar verilmiş ve Emekli Sandığı'nın tashihi karar talebi de reddedilerek kesbi katiyet etmiş bulunmaktadır. Encümenimizde, birbirini mütaakıp çıkarılan hususi kanunlarla on yedi sene uzatılmış bulunan yardımcı öğretmenlikte, senelerce devam etmiş hizmet müddetlerinin borçlanmaya sayılmasının, emsali hizmetlere göre muadelet kaidelerine uygun düşmeyeceği kanaatine varılarak, bu hizmetlerin de borçlanmaya sayılması hususunda ilişik kanun lâyihasının hazırlanmasına ittifakla karar verildi.

Umumi Heyetin tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisiğe takdim olunur.

Reis	M. Muharriri	Kâtip
Kastamonu	Sivas	Kocaeli
M. Kuşakçioğlu	B. Örnekol	N. Unat
Kütahya	Maras	Tokad
A. Kavuncu	M. Karaküçük	H. Kangal
Trabzon		Konya
I. Şener		S. S. Burçak

MUVAKKAT ENCÜMENİN TEKLİFİ

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

L) 2624, 3299, 3976, 4504 ve 5286 sayılı kanunlarla yardımcı öğretmen tâyin edilmiş olanların işbu hizmetlerde geçirdikleri müddetler.

MADDE 2. — Yukardaki fıkra hükümlerinin tatbikında geçici 65 nci maddedeki altı aylık müddet bu kanun meriyete girdiği tarihte başlar.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

MADDE 4. — Bu kanunu İera Vekilleri Heyeti yürütür.

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe Encümeni
Esas No. 3/88
Karar No. 25

5 . I . 1956

Yüksek Reisliğe

2624 sayılı Kanun hükümlerine göre istihdam edilen orta tahsil yardımcı öğretmenliklerinde geçen hizmetlerin 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesinde bahsedilen «aylık ücretli, sürekli vazifeler» meyanında bulunup bulunmadığının tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi ile Muvakkat Encümenin hazırlamış olduğu metin Umumi Heyetin 22 . XII . 1954 tarihli 20 nci İnikadında encümenimize havale edilmiş olmakla Maliye ve Maarif vekâletleri mümessilleri hazır oldukları halde tetkik ve müzakere edildi.

Hükümetçe tefsiri talebolunan husus, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin II nci bendinin (a), (b), (c) ve (ç) fıkralarında zikredilen memuriyetler (aylık ücretli, sürekli vazifeler) de geçen hizmetlerin borçlanmaya sayılacağı hükmü muvacehesinde açıktan, resmî dairelerden veya hususi işi olanlardan üç yıl müddetle ve aylık ücretle orta tahsil okullarına yardımcı öğretmen tâyin etmek hususunda Maarif Vekâletine salâhiyet veren 2624 sayılı Kanuna göre vazifelendirilmiş kimselerin borçlanmaya ait hükümden istifade edip edemeyecekleridir.

Gerek tefsir talebini havi Başvekâlet tezkeresine ilişik mütalâada ve gerek Muvakkat Encümenin hazırlamış olduğu mazbatada mufassal olarak izah edildiği üzere 2624 sayılı Kanuna göre tâyin olunan yardımcı öğretmenlerin, hizmet müddetlerinin kanunla tahdidedilmiş olduğu ve verilen ücretlerin muayyen ve bir kadroya istinad ettirilmediği ve müddetin tahdidedilmiş olmasına rağmen kanunun meriyetten kaldırılmış olması sebebiyle halen bu vaziyette istihdam edilen yardımcı öğretmen bulunmadığına göre vazifelerinin hakikaten daimiyet arz etmeyip muvakkat mahiyette olduğu ve her sene İcra Vekilleri Heyeti kararıyla (E) cetveline dâhil tahsisatlara istinaden alınan kadrolar da sene-

lerden beri istihdam edilegelmekte olan ücretli müstahdemlerin de bundan dolayı böyle bir haktan istifade edemedikleri cihetle, yardımcı öğretmenlerin 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun borçlanmaya ait hükümlerinden istifadelerine imkân görülememiş. Bu bakımdan bir tefsire mahal bulunmadığına ve yeniden bir tesis yoluyla borçlanmaya tâbi tutulmalarının da gerek Emeklilik Kanununun prensiplerine aykırı gerek sandığa tahmil edeceği millî külfet ve gerek aynı mahiyetteki diğer hizmetler için emsal teşkil edeceği bakımından doğru olmadığına encümenimizce karar verilmiştir.

Mazbatamız Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	Reis V.	Mazbata M.
Balıkesir	Kırklareli	İstanbul
H. İmre	Ş. Bakay	H. Hüsman
Kâtip		
Balıkesir	Afyon K.	Ankara
M. H. Timurtaş	M. A. Ülgen	M. Ete
Antalya	Aydın	Çankırı
K. Akmanlar	Z. Uray	T. Uygur
Çorum	Diyarbakır	Diyarbakır
Y. Gürsel	Y. Azizoglu	H. Turgut
Elâziğ	Erzurum	Gaziantep
Ö. F. Sanac	Ş. Erker	E. Cenani
İçel	İzmir	İzmir
İ. Gülgen	A. Aker	B. Bilgin
Konya	Konya	Ordu
M. Bağrıaçak	R. Birand	R. Aksoy
Ordu	Rize	Rize
S. İşbakan	H. Agun	İ. Akçal
Sinob	Tekirdağ	Tokad
N. Sertoğlu	Z. Erataman	Ö. Sunar
Trabzon	Trabzon	Yozgad
S. F. Kalaycıoğlu	İ. Şener	D. Akbel
Zonguldak		Zonguldak
S. Ataman		H. Balık